

Informe sobre violència institucional

2022

Irídia_

Amb el suport de:

ÍNDEX

1. El SAIDAVI	5
2. Què ha fet el SAIDAVI el 2022?	7
2.1. Casos atesos el 2022	7
2.2. Litigis actuals	9
2.3. Impactes psicosocials de la violència institucional en els casos atesos pel Servei	16
3. Vulneracions de drets detectades	21
3.1. Actuacions racistes dels cossos de seguretat	22
3.1.1. Comentaris i vexacions racistes	25
3.1.2. Qüestionament de la veracitat de la persona i criminalització en base a la perfilació ètnic-racial	26
3.1.3. Desproporció en l'ús de la força	27
3.1.4. Racisme i impunitat	28
3.1.5. Impactes psicosocials del racisme policial	28
3.2. Incompliment del deure d'investigar i dificultat d'accés a la justícia	31
3.2.1. Policia	34
3.2.2. Fiscalia	36
3.2.3. Poder Judicial	36
3.2.4. Col·legis de l'Advocacia	38
3.3. Espai públic	39
3.3.1. Identificacions policials discrecionals a joves que fan ús de bicicletes i vehicles de mobilitat personal	40
3.4. Protesta	42
3.4.1. Foam: ni precisos, ni traçables, projectils potencialment letals	42
3.4.2. L'ús de la força contra les qui defensen el dret a l'habitatge	45
3.5. Presons	46
3.5.1. Contencions mecàniques	46
3.5.2. Protocol d'autòpsies a persones privades de llibertat	47
3.6. CIE	48
3.6.1. Vulneració del dret a la tutela judicial efectiva i prohibició de tortura	49
4. Comissió d'Estudi sobre el Model Polical. Una oportunitat perduda i molts passos endavant	50
5. Bones pràctiques	55
6. Recomanacions	57
6.1. Als grups parlamentaris del Congrés	57
6.2. Als grups parlamentaris del Parlament de Catalunya	59
6.3. Al Govern de l'Estat - Ministeri de l'Interior	60
6.4. A la Generalitat de Catalunya	63
6.4.1. Al Departament d'Igualtat i Feminismes	63
6.4.2. Al Departament d'Interior	64
6.4.3. Al Departament de Justícia	69
6.4.4. A l'Institut de Medicina Legal i Ciències Forenses de Catalunya	70
6.4.5. Al Departament de Salut	71
6.5. A l'Ajuntament de Barcelona	71
6.5.1. Al ple	71
6.5.2. A l'equip de Govern - Regidoria de Seguretat i Prevenció	71
6.6. A la Fiscalia General de l'Estat	73
6.7. Al Consell General del Poder Judicial	74
6.8. Al jutjat degà de Barcelona	74
6.9. Al Consell d'Il·lustres Col·legis de l'Advocacia de Catalunya	75

1. EI SAIDAVI

El **Servei d'Atenció i Denúncia Davant situacions de Violència Institucional (SAIDAVI)** d'Irídia és un servei gratuït que ofereix assistència jurídica i psicosocial a les persones que han patit situacions de violència institucional en el marc del sistema penal a Catalunya. És a dir, aquelles situacions en què les institucions públiques vulneren els drets de les persones per mitjà de l'exercici de la força física o psicològica, generant-los una afectació a la integritat física, psíquica i/o moral. En concret, el Servei atén les **vulneracions de drets comeses o permeses per part d'agents de forces i cossos de seguretat, funcionaris penitenciaris o agents de seguretat privada, quan aquests actuen per delegació de funcions de seguretat que són competència pública.**

El SAIDAVI utilitza una metodologia d'atenció integral: ofereix atenció psicosocial i legal a la persona afectada i vetlla perquè es dugui a terme un procés de justícia i reparació. Al seu torn, en funció de les característiques i si la persona així ho desitja, s'aborden els casos des de la perspectiva del litigi estratègic, amb l'objectiu d'incidir i assolir canvis en la legislació o en els protocols d'actuació per avançar en el reconeixement, protecció i garantia dels drets humans.

Un dels trets diferencials del SAIDAVI és la inclusió de la perspectiva psicosocial a l'atenció en l'àmbit dels drets humans. La vulneració de drets, i especialment la violència institucional, genera danys que tenen un impacte en la vida i el desenvolupament individual i social de les persones afectades. El treball psicojurídic permet realitzar un acompanyament psicosocial en el marc dels processos judicials potenciant el desenvolupament de l'etapa de mitigació del dany, de reparació i d'enfortiment de les persones com a ciutadanes i ciutadans actius en la defensa dels seus drets. A més, amb l'objectiu de generar un reconeixement institucional dels impactes psicològics de la violència, l'equip psicosocial també realitza informes per aportar als procediments judicials.

Al seu torn, **el treball comunicatiu i d'incidència busca posar al centre del debat públic determinades problemàtiques i situacions que impliquen vulneracions de drets amb l'objectiu de dur a terme processos reals de veritat, justícia, reparació i aconseguir que s'implementin garanties de no repetició.** És a dir, es cerca el reconeixement de la situació viscuda i la corresponent depuració de responsabilitats a diferents nivells -no només penals, també polítics. Per això, es persegueix que es reconeguin i es facin prevaldre els drets de les persones afectades, que es restableixi la seva confiança en la societat i les institucions i la reparació del dany causat. En la mateixa línia, es promou l'existència i/o l'aplicació de mecanismes que garanteixin aquesta rendició de comptes, així com la no-repetició dels fets, i la mostra de solidaritat vers les vulneracions socials que es materialitzen en situacions individuals i/o familiars.

El punt de partida del Servei és l'accessibilitat, buscant garantir el “dret al Dret” universal. Per aquest motiu, **és totalment gratuït per al conjunt de la població**, fet que implica un gran esforç en recursos humans i econòmics i que sustenten donacions particulars, la base social d'Irídia i fons de finançament privat, a més de finançament públic. En aquest sentit, les aportacions i donacions de la ciutadania segueixen sent un element essencial per a la sostenibilitat i continuïtat del Servei.

Durant l'any 2022, l'equip del SAIDAVI ha estat format per 6 advocades, 3 psicòlogues, la coordinadora tècnica i la directora del Servei, a més de 2 persones que han realitzat les seves pràctiques universitàries a Irídia. També hi ha hagut 5 persones de l'equip tècnic de comunicació i d'incidència d'Irídia dedicades parcialment al servei.

Pel que fa al funcionament del Servei, aquest s'estructura en dues àrees que treballen conjuntament i en coordinació permanent. D'una banda, l'**Àrea d'Assessorament i Seguiment**, on es du a terme una atenció psicojurídica per acompanyar i assessorar la persona afectada a l'hora de presentar la denúncia o obtenir assistència lletrada d'ofici, així com assegurar tota la prova existent (comprovar si existeixen imatges de videovigilància, sol·licitar la seva conservació, localitzar testimonis, etc.). D'altra banda, en determinats casos especialment representatius i/o greus, el Servei assumeix la representació lletrada, com a acusació particular o popular, traslladant el cas a l'**Àrea de Litigi** i introduint-hi, a més de la vessant legal i psicosocial, la feina de comunicació i incidència.

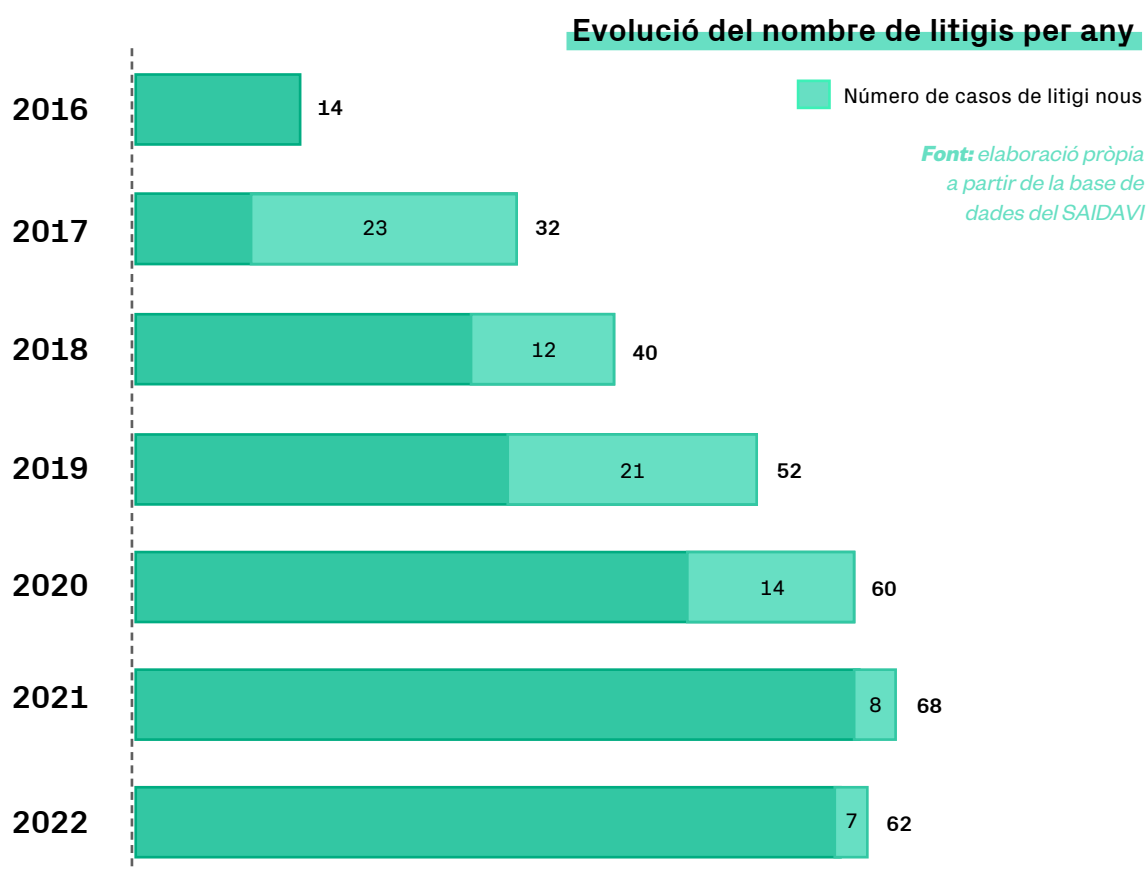
2. Què ha fet el SAIDAVI el 2022?

2.1. Casos atesos el 2022

Durant l'any 2022, 113 persones s'han dirigit al Servei d'atenció davant situacions de violència institucional (SAIDAVI) per denunciar presumptes vulneracions de drets humans. **D'aquest total, 57 persones han patit violència institucional** i els seus casos entren dins l'àmbit d'actuació del Servei. En aquestes situacions, s'ha realitzat una primera entrevista psicojurídica amb les persones afectades, s'han dut a terme tasques d'assessorament jurídic i d'acompanyament psicosocial, accions comunicatives i d'incidència, visites a centres penitenciaris i al Centre d'Internament d'Estrangers (CIE) de Barcelona i derivacions a altres entitats amb àmbits d'expertesa diferents dels del SAIDAVI.

És rellevant esmentar que durant aquest any no hi ha hagut cap període de mobilitzacions massives, com sí s'havia donat en anys anteriors, fet que ha comportat una entrada molt petita de casos en context de protesta, a diferència del que va passar el 2021. De tota manera, més de la **meitat dels casos han ocorregut a l'espai públic**. Resulta especialment preocupant que **en 8 ocasions hi hagi hagut algun component de discriminació racista en el marc de l'actuació policial en aquest context**. Aquesta xifra segueix posant sobre la taula la necessitat que les administracions abordin el racisme institucional, que arriba fins a aquelles persones que tenen l'encàrrec de vetllar per prevenir aquesta discriminació, com els cossos policials. **Per aquest motiu l'Informe anual sobre violència institucional de 2022 posa un èmfasi especial en aquesta qüestió.**

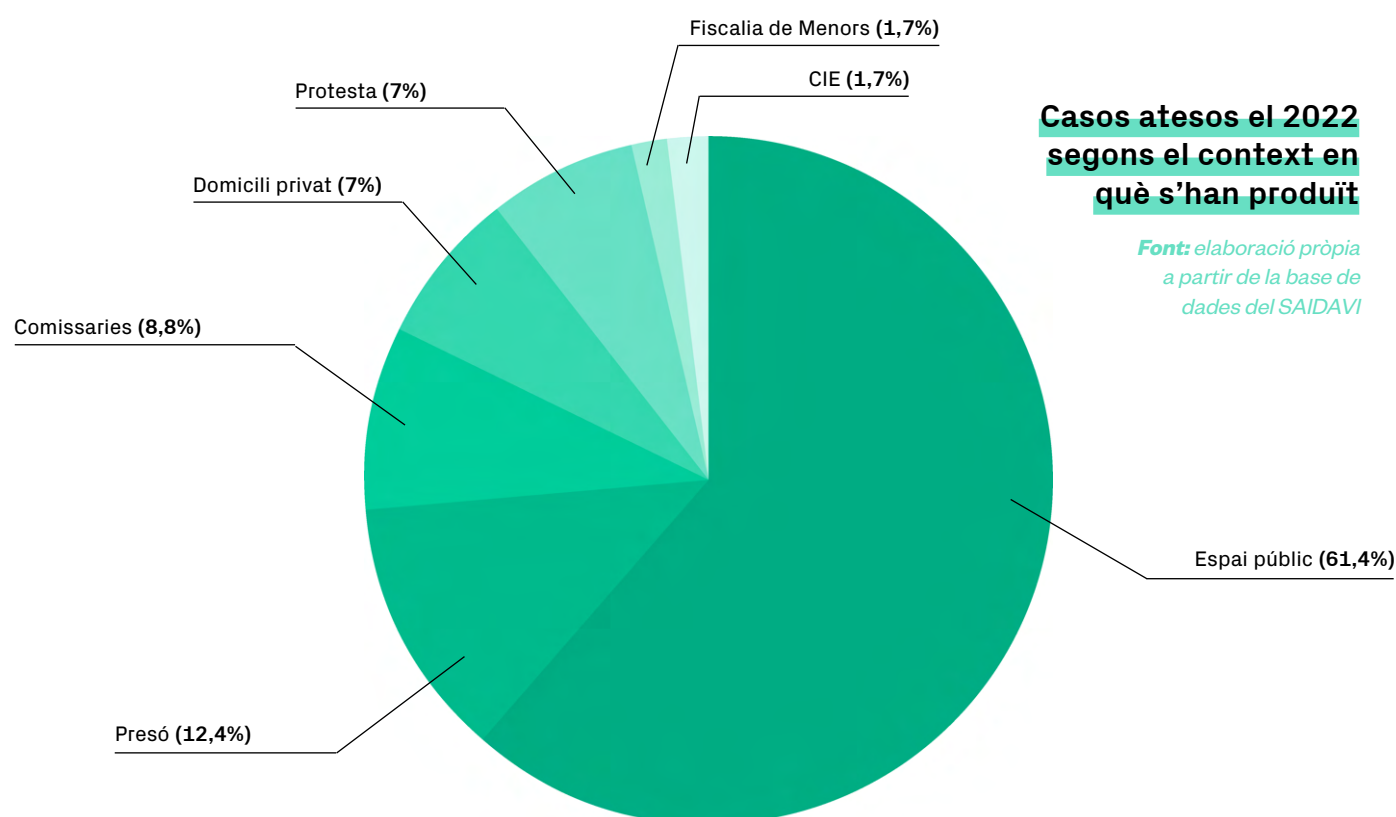
De les 57 denúncies que entraven dins l'àmbit del Servei, aquest ha assumit la representació lletrada de 6 casos. A més, també s'ha assumit com a litigi durant l'any 2022 un cas que havia arribat al Servei el 2021. Per tant, **des del Servei s'ha iniciat la litigació de 7 causes noves**. Sis d'aquests casos parteixen de situacions de violència institucional a l'espai públic, tres d'elles amb un component de racisme. El setè és per fets ocorreguts en un domicili privat. A aquestes causes s'hi sumen les 55 que seguien oberts d'anys anteriors, de manera que **durant l'any 2022 les advocades i psicòlogues del SAIDAVI han treballat en un total de 62 litigis estratègics**. Això ha suposat la realització de 400 actuacions vinculades a la representació legal i de 205 intervencions psicosocials, a més de les corresponents accions comunicatives i d'incidència.

En els casos en què el Servei no ha assumit la representació lletrada s'han dut a terme tasques d'assessorament i seguiment jurídic, així com actuacions psicosocials puntuals. Les tasques d'assessorament legal que es realitzen des del Servei consisteixen, principalment, en l'orientació jurídica, la preparació per presentar denúncies, recursos i altres escrits de tràmit penal, la realització d'actuacions tendents a assegurar la prova —com la sol·licitud i recopilació d'imatges, testimonis, i altres mitjans de prova—, el seguiment del curs de la denúncia presentada i l'assessorament per l'obtenció de l'advocat/da d'ofici i/o la derivació a altres entitats especialitzades amb servei d'atenció a víctimes. En total, s'han realitzat 199 actuacions legals d'assessorament i seguiment, a les quals cal sumar 90 actuacions psicosocials, consistents principalment en sessions d'assessorament i orientació psicosocial, seguiment telefònic i realització d'informes.

Pel que fa al perfil de les persones afectades en relació a aquests 57 casos, **18 eren dones, 1 era una dona trans, 37 eren homes i 1 de les persones no va voler indicar el gènere**. Si ens fixem en l'edat, entre les persones ateses hi ha **2** que **en el moment dels fets eren menors d'edat**, 22 d'entre 18 i 34 anys, 8 d'entre 35 i 64 anys i, per últim, 25 persones de les quals no en consta l'edat, ja que se les ha atès telefònicament i no s'ha demanat aquesta informació, en no considerar-se rellevant.

Dels 57 casos atesos, **35 han estat per actuacions policials o de seguretat privada a l'espai públic**, 7 per denúncies de vulneracions de drets a la presó, 5 en comissaries, 4 en domicilis privats, 4 en context de protesta, 1 al CIE i un altre per una situació viscuda a la Fiscalia de Menors.

2.2. Litigis actuals

Durant el 2022 el SAIDAVI ha litigat en un total de 62 casos. D'aquests, 57 segueixen oberts a finals de 2022 i 5 van finalitzar al llarg de l'any. Dels 57 litigis que segueixen oberts, 26 s'han donat en context d'exercici del dret a la llibertat de reunió i manifestació; 2 en context del dret a la llibertat d'expressió i informació; 5 en context de presó; 6 són per fets ocorreguts al Centre d'Internament d'Estrangers (CIE) de Barcelona; 2 han succeït en context de detenció a comissaria; 13 en context d'espai públic i 3 en l'àmbit del domicili.

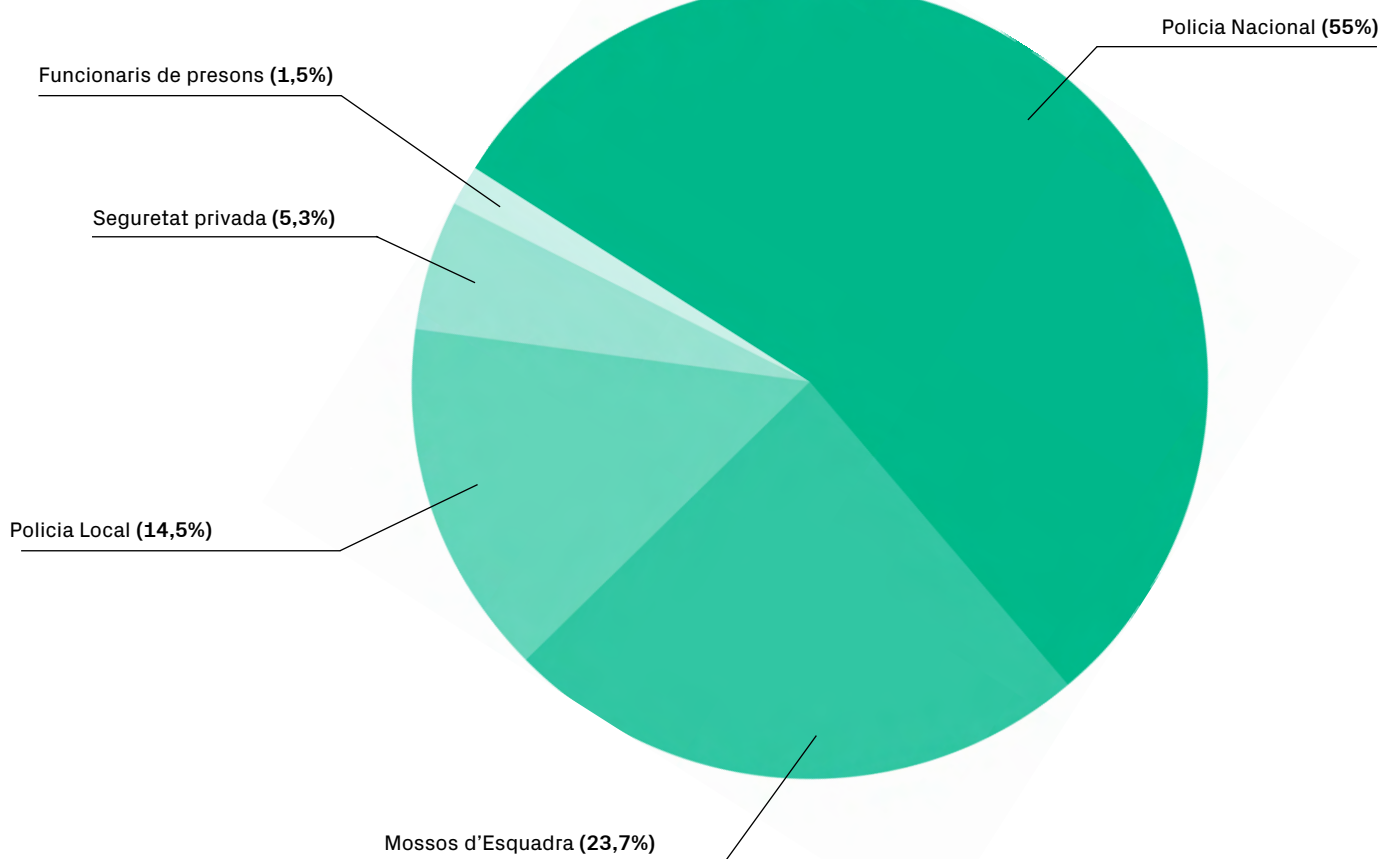
Dels 57 casos oberts, representats pel Servei, 19 responen a actuacions del cos de Mossos d'Esquadra, 21 a intervencions del cos de Policia Nacional, 7 a accions de Policia Local (dels quals 4 de la Guàrdia Urbana), 5 a actuacions de funcionaris de presons i 5 a intervencions de personal de seguretat privada.

Una dada remarcable és que **en 19 dels 57 casos hi ha un component de racisme**, o bé perquè hi ha una verbalització explícita, o bé perquè la manera com s'ha dut a terme l'actuació policial és racista o bé perquè els fets passen en un context de racisme institucional. **Això suposa el 33,33% dels casos.** En l'apartat 3.1. es desenvoluparà amb més profunditat aquesta qüestió. D'altra banda, 18 de les persones representades s'identifiquen com a dones, 38 ho fan com a homes i una s'identifica com a persona no-binària.

Pel que fa als agents de les forces i cossos de seguretat implicats en els casos que resten oberts, hi ha 3 condemnats: un mossos d'esquadra, la sentència del qual encara no és ferma, i un agent de la Guàrdia Urbana i un vigilant de seguretat privada, les sentències dels quals es troben en fase d'execució. A més, hi ha 5 mossos d'esquadra i 1 agent de seguretat privada acusats i pendents de judici. Per últim, hi ha 131 investigats en el marc d'aquests litigis: 31 pertanyen al cos de Mossos d'Esquadra, 72 al cos de Policia Nacional, 19 són agents de Policia Local (dels quals 6 ho són de la Guàrdia Urbana), 2 són funcionaris de presons i 7 són vigilants de seguretat privada.

Nombre d'agents investigats en el marc de procediments en què va litigar Irídia l'any 2022

Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades del SAIDAVI

D'altra banda, en 6 casos s'ha interposat una reclamació de responsabilitat patrimonial contra la Generalitat de Catalunya, ja sigui per la via administrativa o contenciosa.

A continuació es destaca l'estat de diversos litigis assumits pel Servei entre 2016 i 2021 que han seguit en curs el 2022:

En el darrer informe sobre violència institucional, corresponent a l'any 2021, es va destacar especialment el **descontrol de la seguretat privada**. En l'anàlisi feta es va detectar un augment de la gravetat dels casos de violència institucional exercida per efectius d'aquests serveis privats, contractats per les administracions per desenvolupar funcions de seguretat que són competència pública. En concret, es van identificar pràctiques com actuacions arbitràries, racistes i discriminatòries de molta violència que poden ser considerades, fins i tot, detencions il·legals.

Dels casos que l'any 2022 seguien en curs, es destaca el de la F.B, relatat a l'anterior informe anual, que encara es troba en fase d'instrucció¹. En un primer moment, el jutjat d'instrucció no va estimar el recurs de reforma interposat per Iridia contra la decisió de tramitar la denúncia de la F.B. per delictes lleus, en no tenir en compte la seva versió dels fets. No obstant, el 7 de febrer de 2022, la secció desena de l'Audiència Provincial de Barcelona va estimar el recurs d'apel·lació i va concloure que el jutjat d'instrucció no havia justificat per què no considerava creïble el relat de la denunciante, de manera que l'obligava a incoar un procediment de diligències prèvies per tal d'investigar els fets per un possible delictes d'amenaça, de detenció il·legal i contra la integritat moral, tal i com s'havia denunciat en el seu moment.

En el marc d'aquesta investigació han declarat com a investigats els dos agents de seguretat privada que van retenir, agredir i tancar la F.B. en una saleta durant més d'una hora, sense justificació alguna, propinant-li un tracte degradant i vexatori i proferint-li comentaris racistes. També ha declarat la pròpia F.B. com a perjudicada. Si bé s'ha demanat en diverses ocasions, encara resta pendent de practicar-se el reconeixement medicoforense per part d'un psicòleg forense, amb l'objectiu de recollir totes les lesions i impactes psicosocials causats pels agents de seguretat privada.

És important destacar que una de les defenses dels agents de seguretat, concretament, de l'empresa Prosegur, ha seguit una estratègia clarament criminalitzadora contra la F.B., arribant a interposar fins a 4 recursos (davant del jutjat d'instrucció i de l'Audiència Provincial) per tal que la F.B. fos també citada com a investigada d'un delictes de furt, sense que hi hagués la més mínima base indiciària, sinó tot el contrari. Si bé tots els seus recursos han estat desestimats, aquesta estratègia de defensa no només ha revictimitzat greument la denunciante, sinó que ha alentit encara més el procediment judicial.

Aquesta pràctica de contra-denúncia es constata també en dos altres casos de violència exercida per agents de seguretat privada en funcions de seguretat pública iniciats el 2021. Ambdós es troben també en fase d'instrucció i s'ha aconseguit que els agents hagin estat identificats i citats a declarar com a investigats. Tot i així, és especialment preocupant observar que els jutjats han optat per mantenir la condició d'investigats dels denunciants, inclús sense que cap de les proves que consten a les actuacions així ho sustenti. És una mostra més de la criminalització de les víctimes de violència institucional.

1. Per a més informació sobre el cas, consultar: Iridia, *Informe sobre violència institucional 2021*, (Barcelona, març de 2022), 20-21.

D'altra banda, més endavant es detalla l'evolució d'un darrer i quart cas de violència per part d'agents de seguretat privada, el del K.L.

El 2022 també s'han aconseguit dues resolucions cabdals en la lluita contra la impunitat de la violència institucional, les quals es desenvolupen amb més detall a l'apartat 3.2. del present informe. Es tracta, per una banda, de la **sentència del Tribunal Constitucional (TC) que ha estimat el primer recurs d'empara interposat per Iridia, en aquest cas per vulneració del dret a la tutela judicial efectiva, en relació al dret a la informació i a no patir tractes cruels, inhumans o degradants**. És la primera vegada que el TC es pronuncia sobre l'afectació i vulneració del dret a la llibertat d'informació quan s'intimida físicament o s'agredeix a un o una professional del periodisme en l'exercici de la seva tasca. Amb aquesta sentència estableix un molt bon precedent sobre les possibles vulneracions de drets fonamentals en què poden incórrer els jutjats i tribunals si no investiguen aquest tipus d'actuacions.

Per altra banda, **el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (TSJC)** va estimar el recurs d'apel·lació interposat contra la sentència que absolia un agent de Mossos d'Esquadra que va colpejar un manifestant al cap amb el bastó policial durant una concentració contra la presència del Rei a Barcelona l'any 2018. El TSJC va declarar-la nul·la, en concloure que la valoració de la prova que el tribunal havia realitzat per absoldre'l era "objectivament errònia, irracional i clarament incompleta", i va ordenar "la celebració de nou del judici amb totes les garanties per un tribunal amb diferent composició", en tant que s'havia vulnerat el dret a la tutela judicial efectiva del denunciant.

Així mateix, aquest any 2022, el TSJC va confirmar la sentència condemnatòria de l'agent que va colpejar i lesionar el periodista de La Directa Jesús Rodríguez Sellés l'any 2016, mentre cobria les manifestacions pel desallotjament del Banc Expropiat del barri de Gràcia. En l'actualitat, la condemna encara no és ferma perquè la defensa va interposar un recurs de cassació davant el Tribunal Suprem, que s'espera que es resolgui durant l'any 2023.

Addicionalment, aquest 2022 ha **finalitzat la fase d'instrucció de dos dels litigis del Servei, que ara es troben a l'espera de judici**. Es tracta, en primer lloc, del cas del noi que va ser agredit, vexat i detingut per un agent de Mossos d'Esquadra a l'espai públic sense cap justificació, el novembre de 2020, en el marc del toc de queda. Gràcies al vídeo gravat per una veïna s'ha pogut demostrar com l'atestat que van elaborar els agents per justificar aquella actuació contenia fets falsos. L'agressió, a més de seqüeles psicològiques, li va causar diverses lesions físiques: ferides a la cara fruit dels cops contra el terra, fractures en tres dents i erosions a les cames i als braços.

El jutge d'instrucció va concloure que hi havia indicis suficients per a portar els 4 agents a judici i arxivar l'acusació que els mateixos havien sostingut contra el noi, que va suposar que durant 2 anys fos investigat per un delictes que no va cometre. Així, des d'Irídia, que exerceix l'acusació popular, s'ha formulat l'acusació contra els agents per un delictes de lesions, contra la integritat moral, de detenció il·legal i de falsedat documental, en concurs amb denúncia falsa. **Es tracta d'un dels pocs casos en què la Fiscalia ha assumit un rol proactiu d'acusació, havent presentat també escrit d'acusació pels mateixos delictes que l'acusació particular i popular.**

El segon cas que està a l'espera de judici és el corresponent al litigi per l'agressió ocorreguda el 8 de maig de 2022 a l'estació de metro de Joanic. El K.L., després de tenir problemes amb la lectura del seu tiquet de transport públic que li van impedir validar-lo, va ser confrontat per 4 agents de seguretat privada. Un d'ells, sense deixar que el K.L. li expliqués el problema, li va dir que havia de sortir i adquirir un nou títol de viatge si volia accedir al metro. Quan el K.L. va demanar explicacions del per què d'aquella conducta, reprovant el comportament de l'agent de seguretat, es va iniciar una situació d'acorrallament en la qual li van propinar empentes i el van aixafar contra la paret per reduir-lo amb un mètode especialment perillós per a la seva integritat física. Durant el procediment, van fer ús d'una brutalitat i agressivitat desmesurada, llençant-lo contra el terra i deixant caure tot el seu pes sobre ell. Aquesta acció li va causar una fractura a la cama que va requerir d'intervenció quirúrgica i li ha deixat seqüeles.

Valentina Lazo ↑

El vigilant de seguretat va voler acusar el K.L. d'haver-lo agredit, però una de les seves acompanyants va gravar tots els fets amb el seu telèfon mòbil. El 15 de desembre de 2022 el jutjat d'instrucció va concloure la investigació i va acordar seguir amb el procediment contra l'agent de seguretat privada, així com arxivar el cas contra el K.L. Irídia, que exerceix l'acusació particular, ha presentat escrit d'acusació contra el vigilant de l'empresa Securitas per un delictes de lesions amb mètode especialment perillós, sol·licitant una pena de 3 anys i 6 mesos de presó i la reparació del dany. S'està a l'espera de conèixer l'acusació del Ministeri Fiscal.

Pel que fa als **litigis per violència institucional racista**, és destacable el cas de l'agressió comesa per 4 agents de la Policia Municipal de Sabadell a l'espai públic i a comissaria, el 5 de maig de 2021. L'E.C. es trobava passejant la seva gossa en un solar al costat de casa seva quan aquesta se li va escapar. Mentre mirava de recuperar-la, algun veí va trucar la policia local, que va arribar amb el vehicle caní, i li va requerir de forma agressiva que s'identifiqués. A causa de l'agressivitat verbal de l'agent, ella es va bloquejar i, incapaç de respondre, va ser agredida per un dels agents de la unitat canina i per una altre agent de la unitat de la policia local, que va arribar més tard. La van detenir i conduir a l'hospital i, posteriorment, a la comissaria de la policia local. Durant el trajecte i un cop dins del cotxe li van proferir diversos comentaris racistes. A comissaria li van fer un registre amb nu integral, absolutament injustificat i vexatori, amb el pretext de veure les lesions. Li imputaven un delictes de desobediència i resistència a l'autoritat.

Ella mateixa va interposar denúncia just després dels fets, però el jutjat va decidir arxivar les actuacions per falta d'identificació dels autors. Finalment, aquest 2022 el procediment ha estat reobert gràcies a l'ampliació de la denúncia, interposada amb el suport jurídic del Servei, per un delictes contra la integritat moral, de lesions i de detenció il·legal. Al llarg de 2022 s'ha aconseguit citar els 4 agents implicats com a

investigats i que declarin dos testimonis presencials dels fets, així com la dona afectada. Tot i així, resta per practicar-se el reconeixement medicoforense sol·licitat, inclosa la valoració d'una psicòloga forense. En el marc d'aquest procediment, el 10 de juny de 2022, Iridia es va personar com a acusació popular per la gravetat dels fets succeïts. A data de tancament del present informe, el jutjat encara no ha resolt si accepta aquesta personació, tot i els escrits d'impuls processal interposats. Això genera indefensió a la persona afectada i perjudica la capacitat d'actuació de l'acusació popular, en no poder ser part del procediment.

Pel que fa al **litigi per l'actuació de la Policia Nacional l'1 d'octubre de 2017**, que es segueix davant el Jutjat d'Instrucció nº 7 de Barcelona, al llarg de 2022 s'han dut a terme les darreres actuacions per tal d'identificar a tots els responsables i acreditar tots els fets delictius que es van produir. Així, les tres acusacions populars (Iridia, Òmnium i l'Assemblea Nacional Catalana - ANC), van encarregar i presentar un informe pericial de més de 500 pàgines en què s'identificaven fins a 468 actuacions policials il·lícites i/o desproporcionades. A partir de la informació aportada per l'informe pericial es va demanar la imputació de 24 nous agents i l'ampliació de la imputació de 13 policies ja investigats. El 17 de febrer de 2022 el Jutjat va dictar una resolució acordant la imputació d'onze agents de policia, alguns ja investigats a la causa, a qui es va ampliar la imputació, i d'altres imputats per primera vegada. Aquesta resolució va ser posteriorment confirmada per l'Audiència Provincial, que va ampliar la imputació a tres agents més. El termini d'instrucció va acabar el 28 d'abril de 2022, sense que el Jutge l'ampliés malgrat haver-ho sol·licitat les acusacions, qüestió que a data d'elaboració de l'informe encara està pendent de resolució per part de l'Audiència Provincial. Ja en el curs d'aquest any 2023 el Jutjat d'instrucció ha dictat una resolució molt important per al procediment, en què ha decidit enviar a judici a 45 agents de la Policia Nacional. Les acusacions han presentat recurs d'apel·lació, per considerar que alguns agents que han quedat fora haurien de constar com a investigats. S'espera que aquesta qüestió es resolgui durant l'any 2023 i es pugui dur a terme el següent pas: els escrits de conclusions provisionals, en què les acusacions presenten els fets objecte de judici, qualifiquen els delictes i sol·liciten les penes.

Així mateix, l'any 2022 han tingut lloc decisions importants en el procediment que investiga les lesions de Roger Español. Concretament, l'Audiència Provincial va considerar que sí que era pertinent que fos investigada i enjudiciada en un mateix procediment la càrrega que es va dur a terme al carrer Sardenya de Barcelona l'1 d'octubre, en el marc de la qual va ser lesionat l'afectat. Les defenses pretenien separar l'inici de la càrrega del moment en què Roger Español va resultar ferit, a la qual cosa s'hi oposaven les acusacions perquè resulta fonamental que en un mateix procediment es pugui valorar no només l'ús de les escopetes de bales de goma, sinó si la càrrega en sí mateixa era proporcional i quins en van ser els responsables. Així mateix, després d'anys d'insistència, s'ha aconseguit que l'immediat superior jeràrquic de l'escopeter que va disparar i ferir Roger Español sigui també processat per aquests fets, així com un altre comandament intermedi. Així doncs, actualment hi ha 5 funcionaris processats per la càrrega del carrer Sardenya: el màxim comandament a terreny, dos comandaments intermedis, l'escopeter que va disparar i un altre agent.

En relació **als casos de lesions per ús de foam**, si bé s'ampliarà la informació en l'apartat corresponent (3.4.1), és important ressaltar el cas de la noia que va perdre l'ull per l'impacte d'un projectil d'aquest tipus durant les manifestacions contra l'empresonament del cantant Pablo Hasél. Al llarg de 2022 l'Audiència Provincial va estimar el recurs d'apel·lació interposat per Irídia, en què es demanava que el superior jeràrquic fos citat a declarar com a investigat i no com a testimoni (com havia acordat d'entrada el jutjat d'instrucció): finalment, el sergent va declarar com a investigat el passat mes de juny. És tracta d'una qüestió rellevant perquè es tingui en compte la responsabilitat que tenen els superiors jeràrquics respecte les accions dels seus subordinats i el seu deure de control. A més, es va encarregar i aportar a aquesta causa un informe pericial elaborat per una entitat experta, l'Omega Research Foundation, que analitza si el protocol de les llançadores de foam dels Mossos d'Esquadra compleix amb els estàndards internacionals de drets humans i si la regulació del projectil més lesiu, el SIR-X, segueix les indicacions del fabricant. La conclusió a la qual es va arribar és que algunes disposicions no són respectuoses amb el Dret Internacional dels Drets Humans i que hi ha contradiccions evidents entre el que aconsella el fabricant i el que està regulat al protocol de Mossos d'Esquadra.

Pel que fa als **casos de presons i CIE**, s'actualitzaran en els apartats corresponents, en que es parla sobre les vulneracions de drets que es viuen en aquests espais de privació de llibertat.

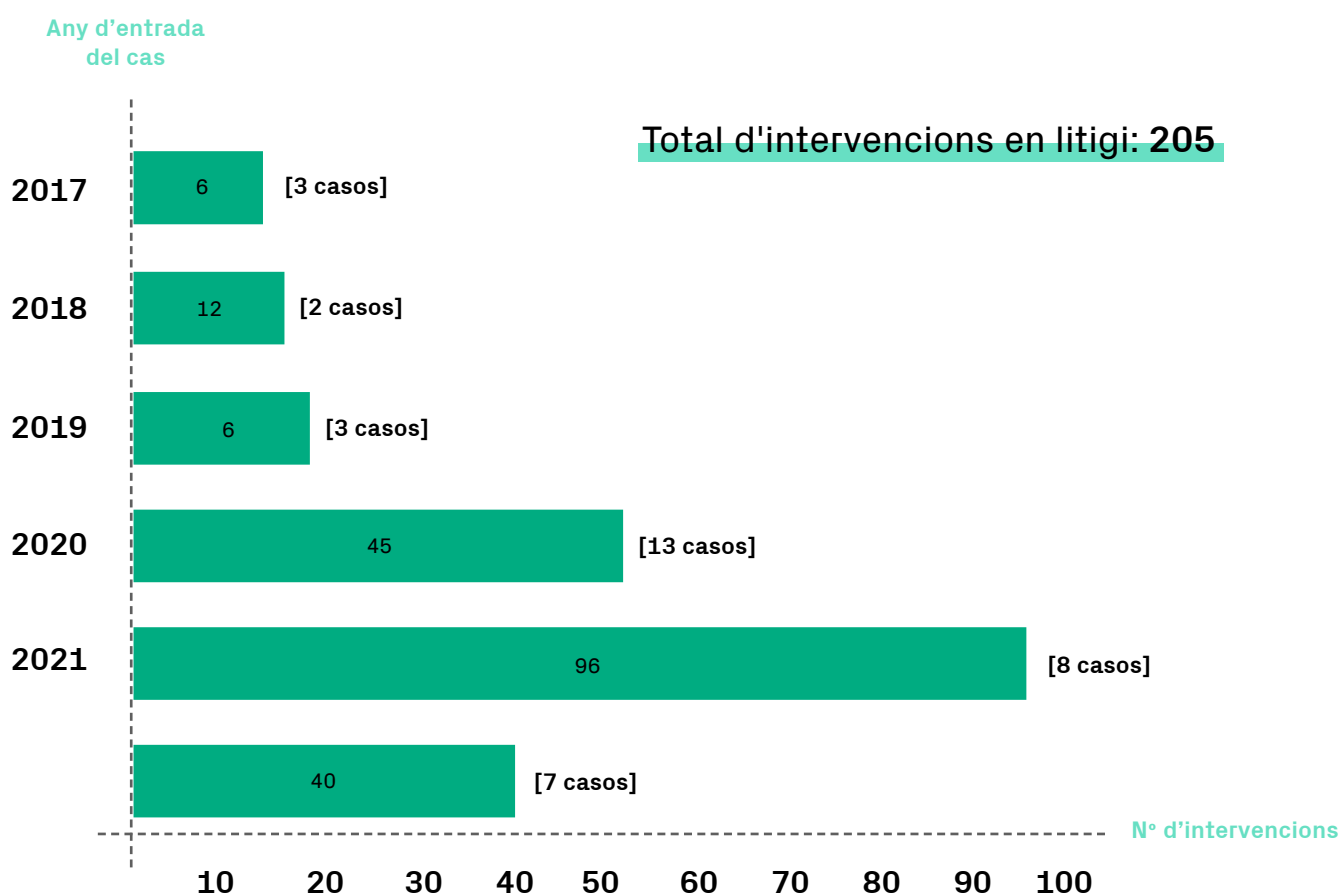
Finalment, **al llarg de l'any 2022 s'han tancat 5 litigis**: dos per causes personals de les afectades; el tercer, en context de presó, perquè el jutjat no va considerar suficientment creïble la versió dels fets aportada per l'intern; i el quart, en context de protesta, i el cinquè, ocorregut a l'espai públic, per la impossibilitat d'identificar a l'agent concret que hauria realitzat l'actuació denunciada. Com es destacava en l'informe sobre violència institucional de 2021, **els casos de protesta i espai públic es caracteritzen, principalment, per la dificultat o impossibilitat d'identificar l'autor dels fets**. Per això, moltes vegades, s'acorda el sobreseïment de la instrucció en considerar que no consta que s'acreditin indicis de cap conducta criminal.

2.3. Impactes psicosocials de la violència institucional en els casos atesos pel Servei

Durant el 2022 l'equip psicosocial del SAIDAVI ha realitzat 295 intervencions i ha atès a un total de 49 persones. Aquestes actuacions consisteixen en sessions d'acompanyament individual (que suposen la gran majoria d'intervencions), supervisió de casos, visites psicojurídiques, redacció d'informes de valoració psicològica, acompanyaments judicials i actes públics. D'aquest total, 205 intervencions pertanyen a casos de litigi i 90 a casos d'assessorament i seguiment. Des del Servei s'observa un augment progressiu de les intervencions psicosocials any rere any, aspecte que demostra la rellevància d'aquests impactes en casos de violència institucional.

El següent gràfic mostra els casos de litigi que han necessitat atenció i seguiment psicosocial al llarg del 2022, en funció de l'any d'entrada del cas. És important destacar que la majoria d'intervencions corresponen a casos pertanyents al 2021, evidenciant que el seguiment psicosocial s'allarga en el temps i les persones afectades requereixen d'un acompanyament prolongat, d'entre un i dos anys, i fins i tot més en algunes ocasions. Aquest últim aspecte fa obvi que les conseqüències psicosocials són d'alt impacte i que requereixen atenció especialitzada i prolongada.

Intervencions psicosocials realitzades el 2022 en casos de litigi estratègic, segons l'any d'entrada del cas

També cal destacar la creació, aquest 2022, d'un grup de suport de persones afectades per violència institucional ateses per Irídia. El seu objectiu és generar espais de trobada que facilitin la seva autoorganització en la lluita contra la violència institucional, així com compartir experiències i estratègies per fer front de manera col·lectiva als seus impactes. Al llarg de l'any s'han realitzat 3 trobades enfocades a la configuració i a la consolidació del grup, que han estat dinamitzat per dues psicòlogues de l'equip.

Cal ressaltar que d'aquest espai va sorgir un grup de treball per preparar la intervenció d'una d'aquestes persones davant la Comissió d'Estudi sobre el Model Policial del Parlament de Catalunya al mes de juliol (veure més informació al Capítol 4). L'encarregat de portar la veu de les persones afectades a la seu parlamentària va ser en Jordi Salvañá, qui va patir diversos cops de porra en zones vitals del cos per part d'agents de Mossos d'Esquadra l'octubre de 2019, una vegada finalitzades les mobilitzacions post-sentència². Ester Quintana, vicepresidenta de l'entitat i membre dels col·lectius Stop Bales de Goma i Ojo con tu Ojo, que també integra el grup de suport, va intervenir en la mateixa Comissió en representació de les afectades per l'ús de projectils d'impacte d'energia cinètica.

L'atenció psicosocial que ofereix el Servei aborda de manera integral l'experiència viscuda per la persona, intervenint en una dimensió individual, familiar i comunitària. L'equip de professionals ha observat els següents impactes i afectacions psicosocials, que s'agrupen en 4 blocs: **i)** afectacions relacionades amb la naturalesa dels fets, esdeveniments d'alt impacte emocional; **ii)** afectacions relacionades amb la naturalesa del tipus de violència rebuda i el tipus d'agressor (violència institucional); **iii)** afectacions relacionades amb el procediment judicial i la manca de reconeixement de la violència institucional per part de les administracions; **iv)** afectacions a l'entorn proper i a nivell social. Cal esmentar que les diferents afectacions s'entrellacen entre elles i que aquesta divisió serveix únicament per donar valor i entendre les especificitats de les conseqüències psicosocials de la violència institucional. Per altra banda, és important destacar altres afectacions secundàries que també són conseqüència de l'agressió rebuda, com les sociolaborals o les relatives a la situació administrativa.

En primer lloc, **les afectacions relacionades amb la naturalesa dels fets** acostumen a aparèixer en un primer moment després de l'agressió. Estan relacionades amb el fet que l'esdeveniment viscut és d'alt impacte emocional. **Les simptomatologies psicològiques predominants són d'estrès agut, durant el primer mes, i d'estrès posttraumàtic si es mantenen després d'aquest temps.** Les principals manifestacions de l'estrès agut i l'estrès posttraumàtic consisteixen en símptomes intrusius, conductes evitatives, alteracions cognitives i de l'estat d'ànim i alteracions rellevants de l'alerta i la reactivitat.

Aquestes afectacions apareixen en un gruix rellevant dels casos atesos al Servei, amb major o menor gravetat. Els diagnòstics de Trastorn per Estrès Agut i de Trastorn per Estrès Posttraumàtic són especialment greus i invalidants per a la persona, i sovint s'aguditzen a causa de la seva invisibilització en l'àmbit de la violència institucional, així com de la deslegitimació d'aquest tipus de violència. L'equip psicosocial del SAIDAVI utilitza per al cribratge i detecció de l'estrès agut i l'estrès posttraumàtic l'Inventari d'Estrès Posttraumàtic (PCL-5, versió en llengua castellana), compost de 17 ítems, que ofereix una puntuació total i 3 puntuacions desglossades per tipologia de símptomes.

2. Jordi Salvañá (Centre Irídia). "Compareixença de Jordi Salvañá, afectat per violència policial, al Parlament". Vídeo de Youtube (font: Canal Parlament) 36:48. Publicat el 22 de juny de 2022. <https://www.youtube.com/watch?v=XLnIfiWxyQI>.

En segon lloc trobem **les afectacions relacionades amb la naturalesa del tipus de violència rebuda i el tipus d'agressor**. Aquests tipus d'impactes són els relatius al fet que qui exerceix la violència és l'administració i les implicacions en termes d'afectació psicosocial que té aquest aspecte. Sobretot estan relacionades amb la manca de reconeixement i el fet que la mateixa administració perpetua la impunitat en aquests casos. Les principals afectacions detectades són:

- Danys a la dignitat: limiten a la persona afectada en impactar en la seva autoestima i en el propi reconeixement com a subjecte mereixedor de respecte i protecció. Aquest dany a la dignitat està profundament lligat a la sensació d'indefensió.
- Inseguretat a l'hora de fer ús de l'espai públic per por a la presència de cossos de seguretat.
- Trencament de creences bàsiques com la justícia i la bondat de l'ésser humà, entre d'altres.
- Conductes d'aïllament social que es manifesten en comunicació de l'experiència, bloqueig en el processament d'emocions i pèrdua de confiança en l'ésser humà.
- Afectació a l'autoestima i l'autoimatge, així com desvaloració de la pròpia persona.
- Afectació en la projecció de futur en les diferents esferes que componen la seva vida.
- Trencament de la vida: tot allò referent a la violència patida esdevé el centre del dia a dia de la persona.
- Internalització de la por.

En tercer lloc hi ha les **afectacions relacionades amb el procediment judicial i la manca de reconeixement de la violència institucional per part de les administracions**. Aquestes estan associades a la impunitat que existeix en aquest tipus de violència, perpetrada per les administracions i els agents involucrats en els processos judicials. Aquesta impunitat genera revictimització durant els processos d'investigació o enfront qualsevol compareixença davant l'autoritat.

La impunitat afegeix al patiment de la violència viscuda la destrucció de creences i valors, així com l'alteració de normes i regles de convivència social. A llarg termini, cronifica els efectes psicosocials de les violacions de drets humans, obstaculitza les formes d'afrontament dels supervivents i impedeix l'evolució dels processos de dol i de memòria que les persones necessiten fer des d'un sentit reparador del dany. També genera una deslegitimació personal que fa que l'afectada transiti entre el penediment per la denúncia interposada i l'esperança de veure materialitzada la justícia. En l'àmbit social i comunitari causa una reducció de la construcció de confiança de la gent cap a les autoritats involucrades en impartir justícia.

Per últim, **les situacions de violència institucional no només afecten la persona que l'ha rebuda, sinó també el seu cercle proper.** El patiment pel dany que ha rebut algú estimat, així com per la resolució del procés judicial, afecta les famílies i les amistats. En aquest sentit, cal destacar el canvi en la percepció del món de les persones properes a la persona afectada, ja que les situacions de violència institucional sovint són difícils de comprendre. L'arbitrarietat de l'actuació policial fa que es trenquin creences i que apareguin sentiments de desconfiança.

Des del SAIDAVI es treballa també per visibilitzar els impactes descrits anteriorment al llarg del procés judicial, per tal d'acreditar els impactes i/o lesions psicològiques i contribuir a evitar la impunitat del patiment que genera aquest tipus de violència. És per això que s'elaboren informes de valoració psicològica on consta la intervenció psicosocial que es realitza, així com els impactes que es detecten. Aquest 2022 s'han realitzat **12 informes** que s'han aportat al llarg de diferents processos judicials. D'altra banda, a més de realitzar aquests informes, es desenvolupen tasques d'acompanyament i seguiment de les exploracions medicoforenses per tal d'assegurar que efectivament constin les afectacions psicosocials, així com per evitar que siguin processos revictimitzants.

3. Vulneracions de drets detectades

En el marc de l'acompanyament psicojurídic que es realitza des del Servei d'Atenció i Denúncia davant situacions de Violència Institucional (SAIDAVI), cada any es detecten múltiples situacions de vulneracions de drets per part de diferents institucions, no només en relació a la pròpia violència institucional exercida, sinó també en els processos de denúncia i de justícia posteriors. Tal i com ja s'ha esmentat anteriorment, l'informe d'aquest any posa un èmfasi especial en **la discriminació racista, un tipus de discriminació que, malauradament, segueix ben present al sistema penal català i requereix que es prenguin mesures urgents per eradicar-la.**

L'existència del racisme social, estructural i institucional no és exclusiva del sistema penal de l'Estat espanyol. Tanmateix, tot i que en altres països s'ha analitzat més a fons quin és l'impacte del racisme al sistema penal, aquí **segueix sent una qüestió que no s'ha abordat amb la suficient profunditat** i, per tant, no s'han pres prou mesures per afrontar les conductes discriminatòries existents.

En aquest sentit, és important destacar que, d'acord amb la normativa actual sobre protecció de dades, no es recull informació relativa al perfil ètnic-racial de les persones per part dels operadors del sistema penal. **Les dades accessibles només registren el lloc de naixement o la nacionalitat de les persones**, la qual cosa no reflecteix la veritable diversitat de la societat, en no contemplar la realitat de les persones racialitzades no blanques nascudes a l'Estat espanyol i que tenen la nacionalitat, dificultant-ne l'anàlisi posterior.

En els casos de violència institucional que tenen algun component de racisme es reflecteix especialment la mancança d'un abordatge integral. Aquesta violència es concreta de moltes maneres i, tot i que els casos que atén el SAIDAVI són només aquells en què hi ha violència directa, per ubicar la violència institucional en un marc més ampli és necessari apuntar algunes situacions que reflecteixen la discriminació existent cap a les persones racialitzades no blanques.

Un exemple és la selectivitat policial per mitjà de la perfilació ètnic-racial, que ha estat assenyalada per diversos col·lectius i entitats. Una d'elles és **SOS Racisme Catalunya**, que **ha posat de manifest de manera reiterada que hi ha una sobrerrepresentació de les persones racialitzades i/o sense nacionalitat espanyola a les identificacions policials**. Segons el seu informe de l'any 2018 "L'aparença no és motiu. Identificacions policials per perfil ètnic a Catalunya", en el marc de la campanya Pareu de parar-me, que recull dades oficials, **les persones sense nacionalitat espanyola són identificades set vegades més a l'espai públic que les persones amb nacionalitat espanyola.**

Si es posa el focus en el nombre de persones detingudes, i la sobrerepresentació que probablement existeix, és important destacar que no hi ha dades oficials publicades. Tot i això, si ens limitem a l'aplicació de la presó preventiva, cal destacar que **les persones sense nacionalitat espanyola tenen el doble de probabilitats que se'ls hi apliqui** que les persones amb nacionalitat espanyola. Aquest és un dels factors que explica que a Catalunya, segons les darreres dades publicades pel Departament de Justícia, **les persones estrangeres suposin més del 60% del total de les persones privades de llibertat de manera preventiva**³.

Això és només la punta de l'iceberg d'una realitat complexa i poc estudiada. Una altra mostra d'aquesta violència institucional és que l'únic exemple de detenció i privació de llibertat en el marc d'una infracció administrativa es produeix en el cas de les persones migrades que es troben en situació administrativa irregular, que poden ser internades a un Centre d'Internament d'Estrangers (CIE) i, posteriorment, deportades.

En centrar-se aquest informe en les vulneracions de drets detectades pel SAIDAVI, l'apartat que segueix ha inclòs els casos de violència i racisme institucional exercits per agents de cossos policials i de seguretat privada, quan actuen fent funcions públiques. Posteriorment també es detallen les vulneracions de drets detectades, en funció de la institució en el marc de la qual es produeixen.

3.1. Actuacions racistes dels cossos de seguretat

En total, **des de la creació del SAIDAVI l'any 2016, s'ha dut la representació lletrada de 96 casos**, la vulneració de drets dels quals ha ocorregut en diferents contextos: a l'espai públic, en context de protesta, a comissaria, a presó, al Centre d'Internament d'Estrangers (CIE) de la Zona Franca o en actuacions policials en domicilis privats. **D'aquest total de casos, el 45,8% es corresponen a actuacions dirigides cap a persones no nascudes a l'Estat espanyol**. En el cas dels que es van produir a l'espai públic, aquest percentatge creix fins al 58,3%, és a dir, en 14 dels 24 casos ocorreguts en aquest context.

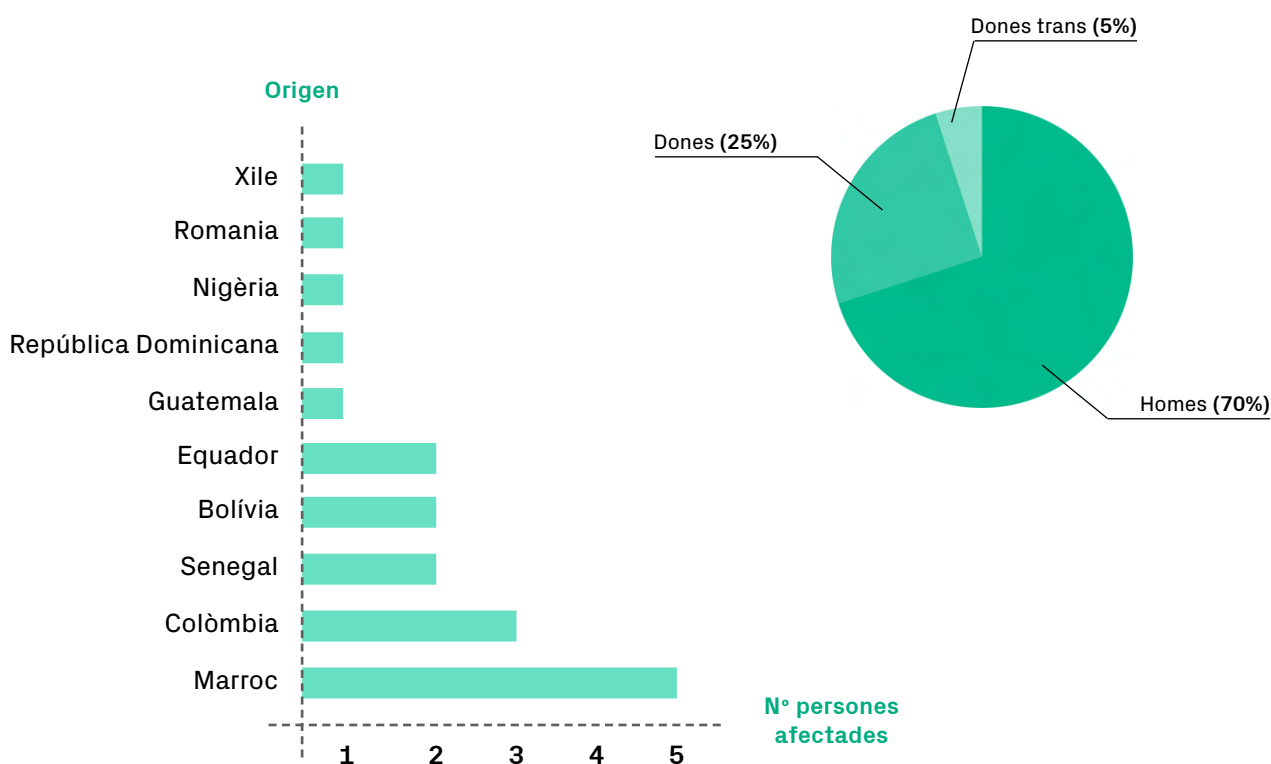
Malgrat que el perfil de la persona per si sol no és una informació suficient per determinar que una actuació tingui un biaix discriminatori, sí que és un element rellevant a l'hora de poder identificar aquesta discriminació. Per aquest motiu, a continuació es presenten breument el gènere i l'origen d'aquestes persones. Més endavant s'abordaran de manera qualitativa les formes que pren la violència institucional en els casos en què des de l'equip del SAIDAVI s'ha detectat que hi ha un component racista en l'actuació dels agents dels cossos policials o de seguretat privada.

3. Departament de Justícia, Drets i Memòria, "Evolució de la població a presons. Últim dia de cada mes", sense data. Disponible a: https://www.gencat.cat/justicia/estadistiques_serveis_penitenciaris/1_pob.html

Les dades que es presenten a continuació són relatives als casos de violència institucional exercida per agents de cossos policials o de seguretat privada contra persones no nascudes a l'Estat espanyol i que s'han produït a l'espai públic, en domicilis, en l'accés als mateixos, o a comissaries, **suposant això un total de 19 casos i 20 persones afectades**, ja que en un dels casos es tractava d'una parella. En aquesta anàlisi qualitativa no s'inclou l'històric de casos atesos a presons i CIE perquè les dinàmiques de la violència racista institucional en aquests espais, tot i que estan relacionades amb les de l'espai públic, requeririen una anàlisi diferenciada i molt més àmplia, que queda fora de l'abast d'aquest apartat. En els casos de protesta, la major part dels que porta Irídia han ocorregut en el marc de les mobilitzacions del procés independentista, no sent casos representatius que, per tant, podrien evocar a conclusions esbiaixades.

Respecte les forces i cossos de seguretat de l'Estat intervinents en els 19 casos esmentats, en 8 es tractava de Mossos d'Esquadra, en 6 de la Guàrdia Urbana de Barcelona, en 2 d'agents de seguretat privada, en un d'agents de la Policia Municipal de Sabadell, en un d'agents de la Policia Local de Cornellà i en un d'agents de Policia Portuària.

En relació als perfils de les persones afectades per les actuacions policials, a continuació es mostren el seu gènere i lloc d'origen. També és important esmentar que tres d'aquestes persones eren treballadores sexuals que estaven treballant o sortien de treballar en el moment dels fets.

Més enllà de la presentació d'aquestes dades, l'objectiu principal de l'informe és **mostrar de manera qualitativa una realitat complexa sobre la qual és necessari prendre mesures urgents, com són les situacions de discriminació racista en les actuacions policials i d'altres agents de seguretat.**

En els casos que segueixen, la identificació del racisme a l'actuació policial parteix, sobretot, de la percepció de les persones que han patit la violència institucional per part d'agents dels cossos policials o de seguretat privada. En moltes d'aquestes situacions les persones tenen un fort sentiment d'injustícia pel fet de sentir que l'actuació policial hagués estat diferent si s'hagués dirigit a persones racialitzades blanques.

També es recullen altres elements que s'han pres com a factors determinants i que figuren en un llistat d'indicadors de perjudici o biaix discriminatori proposat per l'Organització per a la Seguretat i la Cooperació a Europa (OSCE)⁴ per a la persecució dels delictes motivats per algun tipus de discriminació. Els indicadors que s'inclouen són:

- La percepció de la víctima i/o dels testimonis.
- La pertinença de la víctima a un col·lectiu o grup minoritari per motius ètnics, racials, etc.
- Expressions o comentaris discriminatoris.
- L'aparent gratuïtat dels fets, particularment si són violents i la víctima pertany a un col·lectiu minoritari.

Hi ha un altre indicador que també es recull en aquest document, que és la brutalitat de l'atac:

"En cas d'un atac violent que no té cap altre motiu evident, i on hi ha una diferència racial o d'un altre grup entre la víctima i el perpetrador, la brutalitat del crim és un indicador fort de que el crim podria haver estat motivat per un biaix."⁵

D'altra banda, al menys en tres dels casos atesos pel SAIDAVI, la discriminació per perfil ètnic-racial ha anat acompanyada d'una discriminació per la identitat, l'expressió de gènere o l'orientació sexual de les persones. A més, en una d'aquestes ocasions la persona era sol·licitant d'asil per persecució política al seu país d'origen i, en una altra, la persona tenia l'estatus de refugiada per persecució per la seva pertinença al col·lectiu LGBTI al seu país d'origen.

Si bé principalment la majoria de casos que es tracten a continuació són casos de violència institucional a l'espai públic, també s'han inclòs referències a situacions que han tingut lloc a la presó o al CIE. Tanmateix, les actuacions racistes als espais de privació de llibertat requeririen una anàlisi més profunda, en tractar-se d'espais que sustenten el racisme estructural, en el qual s'emmarquen, alhora que es configuren en base a un marc legal que genera per se discriminacions per motiu d'origen cap a una part de la població, com és la Llei d'Estrangeria.

⁴ OSCE, "Prosecuting Hate Crimes: A Practical Guide", 2014. Disponible a: <https://www.inclusion.gob.es/oberaxe/ficheros/documentos/ProsecutingHateCrimes.pdf>
⁵ Ibid.

3.1.1. Comentaris i vexacions racistes

“Ah, eres boliviana” seguit de *“nos vamos a contagiar de sarna”, “venís aquí para robar”* o *“que te vayas para tu casa tonto, que eres un moro tonto de mierda”, “latin king, salvatruchas, que has venido a robar, chileno ladrón”*... aquests són alguns dels comentaris racistes que las persones ateses pel SAIDAVI han denunciat haver rebut per part dels agents en actuacions policials a l'espai públic.

Aquests comentaris són algunes de les mostres més evidents del component racista intrínsec en diverses de les actuacions dels cossos de seguretat que, en els casos atesos pel Servei, són només la cara més visible que acompanya la falta de supòsit habilitant en l'ús de la força sobre persones racialitzades no blanques.

El dia 24 d'octubre de matinada, el Sr. I.B. sortia amb un amic de la discoteca Mambo de Cornellà de Llobregat. S'encaminaven cap a un altra discoteca de la mateixa població, quan va aparèixer un vehicle de la policia local del qual van baixar 4 agents que es van dirigir directament cap a ells i els van demanar la identificació. Quan van voler saber-ne el motiu, un dels agents els va respondre proferint la frase: *«Moro de mierda, ¿tú no eres de por ahí? Vete a tomar por culo que te voy a reventar la cabeza»*. A continuació, va colpejar a I.B. a la boca amb un cop de puny, provocant-li la caiguda d'una peça dental, entre d'altres lesions.

Davant d'aquesta agressió física i verbal perpetrada per un agent que no anava identificat, el Sr. I.B. va començar a preguntar repetidament «que feien i per què el colpejaven» mentre provava d'enregistrar els fets. Tot seguit, el mateix agent que l'havia colpejat li va prendre el telèfon, obeint les ordres d'un altre agent que es trobava present. Després van seguir colpejant-lo entre tots els efectius que es trobaven al lloc dels fets, mentre proferien insults racistes. Mentre el Sr. I.B. era a terra, l'agent que va donar l'ordre de prendre-li el telèfon va agafar-lo i va esborrar el contingut del vídeo que havia aconseguit enregistrar. No obstant, l'afectat va poder recuperar-lo posteriorment de la paperera del seu dispositiu. Mentre tot això succeïa, dos agents de policia que havien arribat al lloc dels fets a peu, juntament amb el quart agent que havia sortit del vehicle policial, van retenir l'amic del Sr. I.B. per evitar que enregistrés l'agressió amb el seu telèfon.

Quan finalment els agents van marxar, deixant al Sr. I.B. tirat a terra i sagnant, aquest va trucar al 112 per requerir la presència dels Mossos d'Esquadra i d'una ambulància per tal que el traslladessin a un centre mèdic, davant la impossibilitat d'anar-hi pel seu propi peu.

En dos dels cinc casos ocorreguts a presó que actualment segueixen oberts la persona també va denunciar haver rebut comentaris com ara: *“moro de mierda, todos los rezos no van a salvarte”* o *“llama a tu Dios que te salve”*. Aquest és un altre element que posa de relleu l'estructuralitat del racisme, que no és exclusiu d'alguns agents, sinó que està integrat a les diferents institucions del sistema penal.

3.1.2. Qüestionament de la veracitat de la persona i criminalització en base a la perfilació ètnic-racial

La matinada del 30 d'agost, l'E.V. estava assegut a la Rambla quan se li van acostar dos individus que li van demanar una cigarreta. Quan els va respondre que no en tenia, un d'ells va propinar-li un cop al pit amb la intenció que l'altre li sostragués el telèfon i va sortir corrents. L'E.V. va perseguir-lo i uns carrers més endavant va poder atrapar el lladre i recuperar el seu telèfon. En aquell precís moment van arribar 4 agents de la Guàrdia Urbana, fet pel qual l'E.V. va sentir alleujament, ja que creia que el podrien ajudar. Però els agents van treure el bastó policial extensible i sense dir res, sense escoltar el que repetia l'E.V.: *"es mi teléfono móvil, me estaban robando"*, ni mirar d'esbrinar què estava succeint, van propinar-li, amb excessiva força i brutalitat, múltiples cops a la cuixa esquerra i, especialment, a l'avantbraç esquerre, que li van provocar hematomes a la cama i una fractura del cúbit del braç esquerre. Posteriorment, com a mínim dos agents el van llençar a terra de forma violenta i el van retenir recolzant-li el genoll a l'esquena, mentre un tercer agent li va prendre el telèfon mòbil que acabava de recuperar. En múltiples ocasions l'E.V. va manifestar als agents de forma clara que aquell era el seu telèfon i que li acabaven de prendre, però en cap moment van escoltar la seva versió dels fets. L'E.V. manifesta que el fet que ell sigui una persona racialitzada no blanca va ser determinant per explicar una actuació policial del tot gratuïta i desproporcionada, tant per la brutalitat immediata dels cops, com per la incredulitat de la seva versió que, probablement, no hagués succeït si qui hagués denunciat el robatori hagués tingut unes altres característiques ètnic-racials.

Dels casos atesos, dos dels elements que s'identifiquen com a desencadenants de la situació de violència són, per una banda, **el no reconeixement o el qüestionament de la veracitat de la informació que dona la persona i**, de l'altra, **l'associació d'una persona amb un fet delictiu en base al seu perfil ètnic-racial**.

Respecte el primer, un altre exemple que s'afegeix al cas anterior és una situació en què agents de seguretat privada al transport públic van retenir i emmanillar una dona davant del seu fill petit, en identificar-se aquesta amb un passaport no espanyol. Els agents van qüestionar l'adreça que ella els hi estava proporcionant.

En relació a la segona conjuntura, en al menys quatre dels casos recollits l'actuació dels cossos de seguretat s'origina perquè els agents relacionen la persona amb la presumpta comissió d'un fet delictiu basant-se en el seu perfil ètnic-racial. En tres dels casos les persones afectades eren nascudes al Marroc i, en el quart, es tractava d'una persona nascuda a Colòmbia.

Més endavant, a l'apartat de les vulneracions de drets comeses a l'espai públic, s'aborda de manera més extensa una d'aquestes situacions, que són les identificacions discrecionals a joves racialitzats no blancs que fan ús de bicicletes i patinets. Tal i com s'explicarà, els agents justifiquen aquestes actuacions en base a la normativa, que els permet fer aquesta identificació quan hi ha "indicis que [la persona] ha pogut participar en la comissió d'una infracció", sense estar obligats, a dia d'avui, a registrar quins han sigut aquests indicis, deixant la porta oberta a que es produeixin situacions discriminatòries.

Més endavant, a l'apartat de les vulneracions de drets comeses a l'espai públic, s'aborda de manera més extensa una d'aquestes situacions, que són les identificacions discrecionals a joves racialitzats no blancs que fan ús de bicicletes i patinets. Tal i com s'explicarà, els agents justifiquen aquestes actuacions en base a la normativa, que els permet fer aquesta identificació quan hi ha "indisidis que [la persona] ha pogut participar en la comissió d'una infracció", sense estar obligats, a dia d'avui, a registrar quins han sigut aquests indisidis, deixant la porta oberta a que es produeixin situacions discriminatòries.

3.1.3. Desproporció en l'ús de la força

En diversos dels casos atesos pel Servei i en què s'han iniciat procediments judicials contra efectius de les forces i cossos de seguretat per delictes de lesions o que atempten contra la integritat moral, **s'identifica una absoluta desproporció en l'ús de la força exercida pels agents**. Aquesta desproporció es dona o bé perquè no hi ha cap justificació per la mateixa intervenció policial i, per tant, qualsevol actuació posterior és desproporcionada; o bé perquè tot i que pugui ser una intervenció policial aparentment justificada, es fa un ús desproporcionat de la força.

En aquests casos, seguint els criteris que es presentaven anteriorment, hi ha una gratuïtat en l'ús de la força que, juntament amb el perfil de la persona o l'expressió de comentaris racistes, porten a determinar que hi ha un biaix discriminatori en l'actuació policial.

Pedro Mata

3.1.4. Racisme i impunitat

És preocupant que la situació de percepció d'inseguretat que pot comportar el fenomen migratori, sobretot si és recent, suposi una **infradenúncia dels casos de racisme policial**. Aquesta inseguretat es pot concretar en una situació d'irregularitat administrativa, en una menor xarxa de suport o en un desconeixement dels recursos disponibles i dels canals de denúncia.

Entre els mesos de maig i juny de 2022, el SAIDAVI va atendre quatre casos de nois joves nascuts al Marroc que havien estat víctimes de violència policial, dels quals només un va voler denunciar els fets, tot i disposar d'informes mèdics que acreditaven les lesions. Alguns dels motius d'això són la desconfiança en els cossos policials i el sistema judicial, la por que posar una denúncia pugui comportar l'obertura d'un procés d'expulsió contra ells o la por a represàlies per part dels agents denunciats. Moltes de les persones que es troben en situació administrativa irregular o que estan en procés de regularització de la seva situació administrativa també tenen por que interposar una denúncia contra agents de cossos de seguretat pugui suposar un impediment en aquest procés.

D'altra banda, **la criminalització sistemàtica de persones amb determinats perfils ètnic-racials i els prejudicis sobre les mateixes comporten una menor credibilitat i un major qüestionament de les denúncies**. En conseqüència, és més difícil acabar amb la impunitat en casos d'actuacions policials racistes, ja que **sovint per aquest motiu no es dona prou veracitat a la percepció que té la víctima, que és un dels elements clau per poder identificar-les**. A més, el fet que moltes d'aquestes actuacions policials que es donen a l'espai públic es facin en presència d'altres persones reforça la idea d'una "suposada perillositat" de les persones amb determinats perfils ètnic-racials.

Finalment, la impunitat també es reforça de manera activa quan els agents **criminalitzen persones que qüestionen o fiscalitzen actuacions policials que consideren que tenen un biaix racista**. Sovint aquestes persones són sancionades o, fins i tot, agredides, per aquest motiu. Un exemple d'això és una sanció administrativa imposada a una dona a finals de l'any 2022 per, segons s'indica textualment a l'expedient sancionador: "proferir devers els agents actuants la següent expressió: «*Racistas*»".

3.1.5. Impactes psicosocials del racisme policial

En els casos en què l'actuació policial està tenyida d'un biaix racista, als impactes psicosocials propis de l'agressió policial **s'hi sumen els impactes del tracte degradant i vexatori fruit dels comentaris racistes per part dels agents policials**. Aquests comentaris suposen un cop a l'autoestima i l'autoimatge de les afectades, així com un **impacte a la percepció de ser ciutadanes de ple dret**. Sovint, el tracte humiliant fa que les persones que han patit violència institucional dubtin de les seves pròpies capacitats per desenvolupar-se en la seva vida quotidiana. Les persones afectades expliquen sentir-se com a ciutadanes de segona i creuen fermament que a persones nascudes a l'Estat i racialitzades blanques no se les hagués tractat amb les mateixes faltes de respecte ni amb tanta violència.

A l'espai públic, les parades per perfil ètnic-racial són un criteri habitual en moltes identificacions i controls policials. **En aquest tipus de controls, no s'atura a la persona per allò que fa** (sota el criteri que sigui sospitós d'haver comés un delictes o pugui tenir informació sobre un acte delictiu o infracció administrativa), **sinó per allò que és**. Les batudes per perfil ètnic-racial es duen a terme de forma habitual i amb una gran impunitat, de manera que **l'espai públic es converteix en un indret amenaçador per a les persones racialitzades no blanques i/o migrades**, que veuen limitat el seu espai de vida i trànsit i, per tant, la seva quotidianitat. Des del Servei **s'ha detectat que aquestes aturades són especialment alarmants entre els nois joves racialitzats no blancs**.

Les persones que ha atès el Servei expressen sentir-se permanentment sota el focus de la sospita, fet que provoca que canviïn la seva conducta evitant espais que valoren de risc i que s'autocensurin, conscients que en determinats contextos alguns dels seus moviments poden ser mal interpretats a causa dels prejudicis (per exemple, obrir una bossa en un comerç). La desconfiança, por i inseguretat que senten en moure's per l'espai públic també afecta la seva vida social. Aquesta tensió permanent genera en molts d'ells sentiments d'angoixa i desesperança, que desencadenen en conductes evitatives i cert aïllament social.

A través de l'acompanyament psicosocial que s'ofereix des del SAIDAVI s'ha pogut observar com les vivències reiterades de racisme poden acabar generant l'anomenat "**trauma racial**"⁶, que es caracteritza per la següent simptomatologia:

- Pensar constantment en l'agressió verbal/física racista i tornar a experimentar el succés angoixant.
- Patir angoixa i hipervigilància.
- Patir estrès crònic.
- Sensació d'inseguretat generalitzada.
- Experimentar símptomes físics com mal de cap, d'estómac o d'esquena.
- Tenir dificultats relacionades amb la memòria i la concentració.
- Tenir hipersòmia o bé insomni.
- Evitar la interacció social.
- Tenir sentiments de culpa.
- Afectació de l'autoestima.

6. Carter and associates. "Race based traumatic stress". Robert T. Carter & associates (10 de maig de 2022). Disponible en línia a: <https://roberttcarterandassociates.com/race-based-traumatic-stress/>

Els impactes per trauma racial són conseqüència del dolor emocional que una persona sent després de situacions de caire racista (assetjament o hostilitat racial, discriminació, violència).

La manera com es viuen les situacions racistes depèn de molts factors associats als antecedents vitals (experiències prèvies), la salut i les creences d'una persona. Així, la persona que interpreta i valora la seva trobada racial com a extremadament negativa (emocionalment molt dolorosa), sobtada i incontrolable, pot presentar signes i símptomes associats a l'estrès i el trauma racial.

Les persones que han patit violència institucional, **no només han de recuperar-se de les lesions físiques**, sinó també fer un esforç per **adaptar-se de nou a la vida amb els canvis emocionals que han viscut** (por, desconfiança, canvi en les creences sobre la bondat i el món, etc.) **i aquest fet, sovint, és el més difícil.**

Cal destacar que, **en els casos en què la persona que ha estat víctima d'una agressió policial es troba en una situació administrativa irregular**, als impactes anteriorment esmentats **s'hi afegeix l'angoixa que suposa l'entramat burocràtic d'estrangeria**. Al fet que la persona pugui ser sancionada per la via administrativa o bé denunciada per la via penal, s'hi suma que pugi veure truncat el procés per regularitzar la seva situació, o bé trobar moltes dificultats per tirar-lo endavant. Aquest fet suposa una enorme discriminació que augmenta la vivència de sentiments d'injustícia i impotència, així com la sensació de pèrdua de control sobre la pròpia vida, dels objectius a llarg termini i de les perspectives de futur.

Pedro Mata ↑

D'altra banda, **destaca l'especial vulnerabilitat de les persones internes al CIE**. Els tractes vexatoris, degradants, el maltractament físic i els insults racistes tenen un profund impacte en l'autoestima i l'autoconcepte de les persones que estroben privades de llibertat. Quan se les tracta de manera degradant l'efecte emocional és devastador: la seva visió del món canvia i mostren una major desconfiança cap a la resta de persones, una pèrdua de la creença en la bondat de l'ésser humà i vivències de vigilància i persecució, entre d'altres. A més, la persona veu com minva la seva autoestima i autoconcepte, perd força i dubta de les pròpies capacitats i de la pròpia vàlua.

Les persones internes al CIE es troben davant d'una vivència altament estressant en què d'un dia per l'altre poden veure el seu projecte de vida (i la xarxa que han creat al país d'acollida) **trenca a causa de la deportació**. En aquest context, el racisme i el tracte degradant per part d'alguns agents policials, així com la falta d'assistència mèdica (també en l'àmbit de la salut mental) són conjuntures especialment greus a causa del patiment que generen en el context de privació de llibertat. Sota aquestes circumstàncies, les emocions estan sovint al límit, la qual cosa pot suposar, tal i com s'ha observat en l'acompanyament psicosocial del Servei, conseqüències especialment greus (autolesions i intents autolítics).

3.2. Incompliment del deure d'investigar i dificultat d'accés a la justícia

El dret a la tutela judicial efectiva és un dret fonamental previst a l'article 24.1 de la Constitució Espanyola (CE) i a l'article 6 del Conveni Europeu de Drets Humans (CEDH). Fa referència al dret de tota persona a ser escoltada de forma equitativa, pública i dins d'un termini raonable per un tribunal independent i imparcial, establert per la llei.

La jurisprudència del Tribunal Constitucional i d'instàncies internacionals és unànime en què aquest dret només es pot veure satisfet si es produeix una investigació complerta i suficient d'allò denunciat, dins dels recursos legals i proporcionals. La doctrina constitucional inclou en el marc de les exigències que es deriven del dret a la tutela judicial efectiva (art. 24.1 CE) la vessant processal de la prohibició de la tortura i dels tractes inhumans i degradants (art. 15 CE). És a dir, el deure d'investigació efectiva i suficient per part de l'Estat ha de veure's reforçat en casos de denúncies per tortura, tracte inhumà o degradant i actuacions contra la integritat física i moral per part de funcionaris públics o forces i cossos de seguretat. L'incompliment d'aquesta obligació de l'Estat pot constituir una vulneració de la prohibició de la tortura en sí mateixa, pel fet processal de no investigar-la.

En relació al Tribunal Europeu de Drets Humans (TEDH) hi ha una abundant doctrina sobre la necessitat d'investigar, esgotant els mitjans raonables al seu abast, els casos en què hi ha indicis de maltractaments sota custòdia policial. En aquests casos, el dret a la integritat física de l'art. 15 CE exigeix no donar per finalitzada la instrucció quan hi hagi sospites raonables de la comissió del delictes i puguin aclarir-se per mitjà de l'activitat instructora. El TEDH s'ha pronunciat moltes vegades sobre l'obligació positiva procedimental que tenen els Estats part del CEDH d'investigar de manera efectiva els casos de denúncia per tortura o maltractaments, que emana de la vessant processal de l'article 3 de la CEDH. De fet, el TEDH ha condemnat tretze vegades l'Estat espanyol per la violació de l'article 3 del CEDH⁷. El nucli de la qüestió en tots els casos és molt similar: s'estima la vulneració de la vessant processal de l'art. 3 del CEDH per no haver realitzat una investigació oficial efectiva. En tots els casos es constata que els tribunals interns no van esgotar les vies de recerca que tenien a l'abast i que es van arxivar els casos sense haver practicat totes les diligències sol·licitades per les parts.

També el Tribunal Constitucional (TC) té una consolidada jurisprudència constitucional sobre les exigències relatives a les decisions d'arxiu i sobreseïment en els procediments penals iniciats per denúncia de tortures o tractes inhumans o degradants⁸. Aquesta jurisprudència sosté que l'afectació al dret a la tutela judicial efectiva, en relació amb el dret a no ser sotmès a tractes inhumans o degradants de l'article 15 CE, implica no només que les decisions judicials de sobreseïment i arxiu dels procediments hagin de ser motivades i justificades, sinó que també siguin acords amb la prohibició absoluta de la tortura.

Pel que fa als litigis que es representen des del SAIDAVI, s'ha identificat la vulneració al dret a la tutela judicial efectiva en diferents moments del procés judicial o en l'àmbit intern administratiu, atès que no es duen a terme investigacions eficients i suficients. Cal tenir present que els casos que el Servei assumeix com a litigi són d'especial gravetat i, tanmateix, en el 96% s'ha produït alguna de les següents situacions en algun moment de la instrucció: **i)** el jutjat o tribunal no ha garantit una investigació efectiva dels fets denunciats; **ii)** el Ministeri Fiscal no ha assumit un rol actiu per fomentar aquesta investigació; o **iii)** els cossos policials no han facilitat informació de la qual haurien de disposar (o directament en disposen) per tal d'aclarir els fets i identificar els agents o funcionaris responsables. Aquestes situacions poden comportar una vulneració del dret a la tutela judicial efectiva i, fins i tot, una vulneració del deure de l'Estat d'investigar denúncies de tortures i tractes o penes cruels, inhumans o degradants per part d'agents de les forces i cossos de seguretat del propi Estat.

7. La primera d'aquestes condemnes es va produir el 2 de novembre del 2004 en el cas *Martínez Sala i altres c. Espanya*, la van seguir: *Irribaren Pinillos c. Espanya*, de 8 de gener del 2009; *Sant Argimiro Isasa c. Espanya*, de 28 de desembre del 2010; *Beristain Ukar c. Espanya*, de 8 de març del 2011; *B.S. c. Espanya*, de 24 de juliol del 2012; *Otamendi Eiguren c. Espanya*, del 16 d'octubre del 2012; *Etxebarria Caballero c. Espanya*, del 7 d'octubre del 2014; *Ataun Vermell c. Espanya*, del 7 d'octubre del 2014; *Arrabatiel Garcindia c. Espanya*, de 5 de maig del 2015; *Beortegui Martínez c. Espanya*, del 31 de maig del 2016; *Portu Juanena i Sarasola Yarzabal c. Espanya*, de 13 de febrer del 2018; *González Etayo c. Espanya*, de 19 de gener del 2021; *López Martínez c. Espanya*, de 9 de març del 2021.

8. STC 224/2007, de 22 d'octubre; STC 34/2008, de 25 de febrer; o més recentment, les sentències de 2022 en les que el Tribunal Constitucional ha estimat el recurs d'empara interposat per persones que havien denunciat maltractaments (SSTC 12/2022, de 7 de febrer de 2022; 13/2022, de 7 de febrer de 2022; i 34/2022, de 7 de març de 2022).

Dues de les resolucions clau que s'han aconseguit aquest 2022 mostren les dificultats que planteja la litigació en casos de denúncia per maltractaments i tortura:

1) El primer exemple és la Sentència del TC que ha estimat el recurs d'empara en el cas de la fotoperiodista que va ser ferida per un projectil de foam a les protestes que van tenir lloc davant del Departament d'Interior l'octubre de 2019. Després que el març de 2021 el jutjat d'instrucció acordés el sobreseïment del procediment, i aquest sobreseïment fos confirmat en els recursos posteriors, finalment, el 10 d'octubre de 2022 el Tribunal Constitucional va donar la raó a les al·legacions formulades al recurs d'empara. **El TC ha considerat que hi ha hagut una vulneració del dret a la tutela judicial efectiva, el dret a la llibertat d'informació i el dret a la integritat física, a la prohibició de la tortura i altres maltractaments i la corresponent obligació d'investigar.** És a dir, 3 anys després dels fets, i després d'interposar recursos en totes les instàncies internes, **el jutjat d'instrucció ha hagut de reobrir el procediment per iniciar una investigació efectiva.** En aquest cas, el sobreseïment es va produir principalment perquè el cos de Mossos d'Esquadra va aportar un informe al procediment indicant que en el lloc i moment dels fets no es va efectuar cap tret de projectil de foam. Aquesta afirmació en informe policial, si bé es contradeïa frontalment amb els fets presenciats per la Sira, la persona afectada, i altres testimonis, i amb els informes mèdics de la lesió, va ser considerat com una veritat absoluta pel jutjat d'instrucció.

A més, en el present cas, **el Ministeri Fiscal ha mantingut una postura quasi defensiva** durant la instrucció, arribant a oposar-se al recurs d'Irídia contra l'acord de sobreseïment i arxiu. No ha estat fins que s'ha arribat a la instància Constitucional que el Ministeri Fiscal s'ha posicionat en el sentit de donar suport al recurs d'empara interposat per Irídia.

2) L'altre exemple paradigmàtic de les dificultats d'obtenir justícia efectiva en el cas de denúncia per maltractament policial és el del manifestant que va patir una greu lesió a causa d'un cop de bastó policial al cap per part d'un agent de Mossos d'Esquadra a les protestes de febrer de 2018. Acompanyat d'Irídia, l'afectat va interposar una denúncia i els fets van ser jutjats el febrer de 2021. La Sentència, d'11 d'abril de 2022, va concloure que no hi havia suficients proves de càrrec per condemnar l'agent acusat d'haver comès el delictes. Finalment, el passat 20 de setembre de 2022, **el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya va estimar el recurs d'apel·lació i va ordenar la repetició del judici amb totes les garanties per un tribunal de diferent composició**, en considerar que, efectivament, la valoració de la prova que el Tribunal havia realitzat per absoldre l'agent era "objectivament errònia, irracional i clarament incompleta". Per tant, **quasi 5 anys després dels fets, s'està encara pendent de la celebració d'un nou judici després que la primera sentència es considerés nul·la per vulneració del dret a la tutela judicial efectiva.**

En aquest cas, **el Departament d'Interior no va identificar de forma clara quin era l'agent** que havia colpejat amb el seu bastó policial de forma absolutament antireglamentària. En tot moment va deixar marge de dubte respecte la identificació de l'agent, que es va efectuar a través de la fotografia presa per un fotoperiodista, i es va negar a aportar la informació de la que disposava respecte els fets. D'altra banda, **el Ministeri Fiscal va dur a terme una tasca d'oposició a l'acusació particular durant tota la fase d'instrucció** arribant a sol·licitar el sobreseïment i arxiu de les actuacions en diverses ocasions. Finalment, en arribar a judici, va formular la seva acusació **demanant l'absolució de l'agent per l'eximent de compliment d'un deure**.

Aquests dos casos són una mostra molt clara de les vulneracions del dret a la tutela judicial efectiva que se sostenen per les mancances existents en els diferents òrgans de poder que tenen assignada la tasca de control i depuració de responsabilitats respecte les actuacions policials abusives i la violència institucional.

3.2.1. Policia

És especialment preocupant el fet que, en la immensa majoria dels casos que es representen des del Servei, ni els companys ni els superiors jeràrquics faciliten informació per a la identificació dels agents perpetradors. Tampoc s'inicien investigacions d'ofici per part dels comandaments. Si bé pot arribar a normalitzar-se aquesta manca de col·laboració per part de companys i superiors jeràrquics, la regulació tant nacional com internacional preveu justament el contrari: els companys i, especialment, els superiors jeràrquics estan obligats a denunciar i reportar les actuacions policials antireglamentàries, abusives o delictives.⁹ De fet, aquesta ha de ser l'aspiració de tota policia democràtica que aposti per eradicar la violència institucional i els casos de maltractaments i tortura.

En casos en què el jutjat requereix al departament policial corresponent informació específica sobre l'operatiu o l'actuació denunciada, **s'ha identificat que en ocasions s'aporta molta menys informació de la sol·licitada**, que **és la mateixa unitat a la qual pertany l'agent investigat la que respon els oficis**, enlloc de la Divisió d'Afers Interns, o que a través dels informes corresponents **es criminalitza la conducta de la persona denunciant dels maltractaments**.

És preocupant i representatiu de tot l'anterior que, dels 57 litigis que continuaven oberts al final del 2022, **només en 11 casos s'ha dut a terme algun tipus d'inquisició a través dels mecanismes interns d'investigació**. És a dir, només en el **19% dels casos**. En la resta no s'ha realitzat cap recerca per part dels mecanismes de supervisió o no s'ha pogut tenir accés a la informació, ni s'ha aportat cap informació al procediment judicial. Dels 11 casos on s'ha dut a terme algun tipus d'investigació, **només 3 s'han iniciat d'ofici**, les altres 8 s'han efectuat a requeriment del jutjat, en el marc d'un procediment de reclamació patrimonial o per la denúncia de la persona afectada. A pesar de realitzar-se algun tipus d'investigació interna, aquesta **en cap dels casos ha suposat la identificació d'autors concrets del fet denunciat que no estiguessin prèviament ja identificats**.

9. Entre d'altres: Article 5 de la Llei Orgànica 2/1986, de 13 de març, de Forces i Cossos de Seguretat.

Cal destacar que de les 11 investigacions internes realitzades, **només 1 ha complert amb els requisits mínims de suficiència i efectivitat**, mentre que la resta han estat insuficients, o bé per no identificar els responsables o bé per no aportar tota la informació sobre els fets de la que s'hauria de disposar. És especialment preocupant que **en 3 dels casos la investigació interna s'ha adreçat a analitzar i criminalitzar la conducta de la persona denunciant** dels maltractaments. Addicionalment, **només en 1 dels 57 casos consta que s'hagin pres mesures cautelars** en el marc d'un procediment sancionador intern, mentre es du a terme la investigació.

Convé destacar, finalment, que en el cas en què s'ha dut a terme una investigació que compleix amb els estàndards mínims (és a dir, realitzant les diligències investigatives disponibles i assegurant la preservació de la prova), **tot i tractar-se d'un cas amb un component racista, en cap moment s'ha recollit per part del mecanisme intern una referència a aquest tipus de discriminació**. Aquest fet posa de manifest com, inclús en els casos en què s'apliquen els mecanismes de control intern, el racisme i els seus impactes segueixen obviant-se.

Impediments a l'hora d'interposar la denúncia

Durant l'any 2022, **el Servei ha atès tres persones que van manifestar que se'ls va impedir interposar una denúncia en una comissaria dels Mossos d'Esquadra**. En tots tres casos la persona que pretenia presentar-la era un home, jove i racialitzat no blanc; i en dos dels tres casos, els fets que es pretenien denunciar feien referència a un episodi de violència policial viscut per la mateixa persona.

Qualsevol ciutadà o ciutadana hauria de poder presentar una denúncia contra un agent en una comissaria de policia amb les mateixes garanties que quan es denuncia algú que no és policia. La falta de mecanismes adequats per poder fer-ho amb garanties fa que, en termes generals, sigui convenient presentar la denúncia davant del Jutjat en funcions de guàrdia i no en una comissaria (sobretot quan a qui es pretén denunciar és a un agent de les forces i cossos de seguretat). Cal destacar que aquesta situació es un problema greu que cal que les Administracions competents resolguin.

En un dels tres casos la persona afectada, acompanyada pel SAIDAVI, va interposar una queixa al cos policial pel tracte rebut i per impedir-li denunciar els fets. Davant d'aquesta, el comandament policial va esgrimir l'argument de no haver entès adequadament les pretensions de la persona, en existir una barrera idiomàtica; malgrat que la persona duia un informe mèdic per aportar a la denúncia en el que es referien les lesions que havia patit a causa de l'agressió d'uns agents de policia local la matinada d'aquell mateix dia.

3.2.2. Fiscalia

El sistema judicial és, sens dubte, el mecanisme extern per excel·lència per dur a terme la tasca de control dels casos de mala praxi policial. Tot i així, des del Servei s'identifiquen clares mancances que poden arribar a suposar una vulneració del dret a la tutela judicial efectiva, d'igualtat d'accés a la justícia i dels drets de les víctimes.

El Ministeri Fiscal juga un paper clau, ja que en el sistema penal espanyol **té la missió de promoure l'acció de la justícia en defensa de la legalitat, dels drets de la ciutadania i de l'interès públic tutelat per la llei**. En el marc del procediment penal, té la funció d'instar a l'autoritat judicial a l'adopció de les mesures cautelars que siguin procedents i a la pràctica de diligències encaminades a l'esclariment dels fets i la identificació dels responsables, així com de vetllar per la protecció processal de les víctimes, hi hagi o no acusació particular.

En canvi, en els procediments de denúncies presentades pel Servei contra funcionaris o agents de cossos de seguretat de l'Estat s'ha constatat que, en molts casos, el paper acusador del Ministeri Fiscal és pràcticament inexistent. En ocasions adopta, fins i tot, una postura defensiva: pren un rol contrari a la pràctica de diligències d'investigació, sol·licita el sobreseïment de les actuacions o s'oposa a la personació de l'acusació popular.

Les xifres respecte el rol del Ministeri Fiscal d'aquest 2022 segueixen sent molt preocupants. Dels 57 casos que han seguit en curs un cop finalitzat el 2022, **només en 2 la Fiscalia ha tingut un paper proactiu en fomentar la investigació o acusació**. Aquesta xifra contrasta clarament amb **els 28 casos en què el Ministeri Fiscal ha tingut un rol contrari a la pràctica d'una investigació exhaustiva i eficaç dels fets denunciats**, s'ha oposat a la personació de l'acusació particular o ha demanat l'arxiu de les actuacions o l'absolució de l'acusat, tot i haver-hi proves contundents. **En la resta de casos, el rol del Ministeri Fiscal ha estat d'inactivitat**. De fet, aquesta inactivitat del Ministeri Fiscal en els casos de maltractament o tortura divergeix amb l'activitat acusadora que té en la resta de delictes, en què en moltes ocasions no hi ha cap acusació particular impulsant el procediment.

3.2.3. Poder Judicial

El Comitè contra la Tortura de Nacions Unides va manifestar, en el seu darrer informe sobre la visita a l'Estat espanyol, la seva profunda preocupació "per les informacions respecte que les autoritats espanyoles no duen a terme investigacions ràpides, efectives, imparcials i exhaustives sobre les denúncies de tortures i maltractaments comesos per les forces i cossos de seguretat de l'Estat, incloses les denúncies relatives a actes comesos durant la detenció incomunicada i l'ús excessiu de la força per part de la policia".¹⁰

10. Observacions finals del Comitè contra la Tortura a Espanya (CAT/C/ESP/CO/6) de 29 de maig de 2015

Els fonaments de l'estat de dret giren al voltant del respecte absolut a la dignitat de l'ésser humà i d'una sèrie de drets humans inalienables, inclòs el dret a no ser torturat. La tortura és precisament la destrucció de la humanitat de la persona que la pateix. Per aquest motiu, **la tortura no està permesa sota cap circumstància, sense excepció.**¹¹ Per tant, els estats que han signat la Convenció contra la Tortura i Altres Penes o Tractes Cruels, Inhumans o Degradants tenen una sèrie d'obligacions per prevenir i investigar aquests actes, perseguir els responsables i reparar les víctimes.

En aquest sentit, els diversos organismes internacionals han manifestat reiteradament la necessitat que els Estats prenguin les mesures necessàries per evitar que les denúncies de tortura o maltractament quedin impunes. **Les mesures contra la impunitat són un mecanisme clau per tal de complir amb la prohibició absoluta de la tortura.**

Els jutjats i tribunals tenen un paper cabdal en aquesta prohibició i en el deure de l'Estat d'investigar i evitar la impunitat en els casos de violència institucional. Per tant, han de ser els garants del dret a la tutela judicial efectiva atès que són els responsables de dur a terme una investigació completa i imparcial dels fets denunciats. **La doctrina constitucional fixa aquests criteris d'investigació eficaç.** Queda establert, així, que no s'està realitzant una investigació efectiva en un cas de maltractaments o tortura quan es decideix arxivar la causa o tramitar-la per un procediment per delictes lleus, quan encara no s'ha aclarit suficientment la realitat dels fets denunciats i existeixen mitjans raonables i disponibles per dissipar els possibles dubtes al respecte.

En 28 dels casos en curs el 2022 i que seguien oberts a finals d'any (que representen el 49% del total), en algun moment s'ha procedit a arxivar les actuacions o tramitar-les com un procediment de delictes lleus, abans de practicar totes les diligències d'investigació raonables, disponibles, eficaces i pertinents. **El percentatge augmenta si ens fixem en els casos amb un component de racisme** en els fets denunciats, arribant a acordar-se el sobreseïment o la tramitació com a delictes lleus en el 73,3% dels casos.

En 19 dels 28 casos, s'ha estimat el recurs interposat per l'ridia contra el sobreseïment o la tramitació de delictes lleus. D'aquests 19, hi ha hagut 15 casos en què tribunals superiors (l'Audiència Provincial o el Tribunal Constitucional) han acordat la reobertura de la causa i han ordenat al jutjat d'instrucció reobrir les actuacions o transformar el procediment en diligències prèvies, precisament per no incórrer en una vulneració del dret a la tutela judicial efectiva. En 5 dels 28 casos, encara s'està a l'espera de resolució i, en 4 dels casos, la resolució de sobreseïment ha estat ferma.

11. Així ho ha confirmat el Comitè contra la Tortura: "[La prohibició] s'aplica en tot moment, ja sigui en pau, guerra o conflicte armat [...] sense perjudici de cap altre instrument internacional [...]" Observacions finals sobre els Estats Units, (2006) UN Doc. CAT/C/USA/CO/2, paràgraf 14.

Finalment, en aquest període s'han posat de manifest, un cop més, **els obstacles existents respecte la personació com a acusació popular per part d'Irídia** i l'afectació que aquests obstacles, juntament amb les mancances del sistema judicial prèviament identificades, tenen per a les persones afectades i el seu dret a la tutela judicial efectiva.

L'acusació popular és una figura reconeguda al nostre dret, regulada a l'article 125 de la Constitució Espanyola (CE), que permet que una tercera persona pugui personar-se en un procés judicial penal, encara que no s'hagi vist afectada directament pel delictes en qüestió. L'acusació popular no actua per interès propi, sinó en defensa de la legalitat. S'emmarca d'una manera més àmplia dins del dret a la tutela judicial efectiva de l'article 21 de la CE, tot i que pot tenir algunes limitacions que s'han anat concretant per via jurisprudencial. En el marc d'aquesta figura, Irídia, com a centre per la defensa dels drets humans, es persona com a acusació popular en alguns dels litigis assumits pel Servei, en casos, per exemple, en què l'acusació particular és exercida per una altra defensa lletrada.

En tots els casos en què s'ha exercit aquesta acusació popular, s'ha acabat determinant que, efectivament, com a entitat de defensa dels drets humans i, en concret, en casos de violència institucional, Irídia està legitimada per ser part en aquest tipus de procediments. Tot i haver-hi, doncs, una jurisprudència clara sobre aquesta legitimitat, des del Servei es constata que segueix impedint-se la personació d'Irídia com a acusació popular. Dels 7 casos en què s'ha exercit, només en 2 s'ha acceptat la personació sense imposició de fiança i de forma immediata per part del jutjat d'instrucció. En un tercer, es va imposar una fiança de 1.000 euros. En un altre cas, transcorreguts 8 mesos des de la personació, el jutjat d'instrucció encara no ha resolt admetent la mateixa, si bé, per contra, ha seguit practicant diligències d'investigació. Finalment cal destacar que en les 3 últimes personacions com a acusació popular d'Irídia, el jutjat d'instrucció ha desestimat la personació, impedint que sigui part en el procediment. En tots ells, després d'interposar els recursos corresponents, l'Audiència Provincial ha estimat el recurs d'apel·lació d'Irídia, ordenant rectificar al jutjat d'instrucció.

En casos com els exposats es genera una clara situació d'indefensió per quant, tot i que finalment l'Audiència Provincial estima el recurs, la majoria de vegades quan això succeeix ja s'han practicat les principals diligències d'investigació sense que Irídia hagi pogut exercir com a acusació.

3.2.4. Col·legis de l'Advocacia

La freqüent dificultat per disposar del número d'identificació de l'agent o agents a l'hora d'interposar la denúncia per un episodi de violència policial és un dels principals obstacles que troben les persones afectades per tal d'accedir a un procediment judicial amb garanties. Aquesta mancança podria ser resolta si la persona afectada tingués accés als atestats policials efectuats, així com a la resta de documentació que conforma el seu expedient, en els casos en què ha estat també denunciada per part dels agents. Així ho estableix l'article 7 de la Directiva 2012/13/UE del Parlament Europeu i del Consell relativa al dret a la informació en els processos penals.

En els casos en que la situació de violència ha acabat amb una detenció, el paper dels lletrats i lletrades designats per la defensa de la persona detinguda és bàsic per facilitar, amb la major brevetat, la documentació que conforma l'expedient i que inclou la informació necessària perquè la persona pugui confeccionar una denúncia amb el contingut mínim necessari per assegurar-ne la viabilitat. Sovint, però, es fa una interpretació molt restrictiva de les tasques que implica una designa del torn d'ofici per a la defensa d'una persona en un procediment penal. Si a això se li afegeix la denegació sistemàtica, per part dels agents de policia, de la documentació continguda a l'expedient, **la manca d'informació acaba sent un element determinant per no denunciar situacions de violència policial viscuda o per interposar denúncies**. La manca d'aportació de dades sobre els presumptes autors acaba provocant resolucions de sobreseïment per part dels jutjats receptors d'aquestes denúncies.

D'altra banda, en aquests casos també es detecta una pràctica molt freqüent en la finalització dels procediments penals mitjançant acords de conformitat amb el Ministeri Fiscal. Si bé la conformitat pot implicar beneficis a l'hora d'obtenir rebaixa en les penes, cal tenir en compte cada situació de forma individualitzada i valorar amb cura les possibilitats d'obtenir una sentència absolutòria, ja que per baixa que sigui la pena resultant d'una conformitat, aquesta pot tenir conseqüències molt perjudicials quan la persona condemnada és estrangera i té pendent regularitzar la seva situació administrativa, impossible si a la persona li consten antecedents penals.

3.3. Espai públic

Durant l'any 2022, el SAIDAVI ha atès 33 nous casos que han tingut lloc a l'espai públic. **En 11 d'aquests casos, els agents implicats han estat vigilants de seguretat privada**: 9 en funcions de vigilància al transport públic (5 en estacions de Renfe i 4 al metro) i 2 en espais d'oci. Així doncs, veiem que la tendència que ja vam assenyalar al darrer informe, en relació a les agressions dels cossos de seguretat privada, es manté quasi intacta i, de fet, ha augmentat. A més, en 2 dels 11 casos rebuts, el component discriminatori en l'actuació dirigida contra persones racialitzades no blanques hi va ser present de forma explícita.

També cal posar de relleu l'augment dels casos atesos pel Servei en què l'agent perpetrador pertanyia a un cos de policia local. Concretament, hi ha hagut 8 casos en què l'agent actuant pertanyia a la Guàrdia Urbana de Barcelona i 5 casos més on aquest formava part d'altres policies locals d'arreu del territori. En 5 d'aquests 13 casos s'ha detectat un component racista com a element que va originar l'actuació policial.

3.3.1. Identificacions policials discrecionals a joves que fan ús de bicicletes i vehicles de mobilitat personal

Durant el 2022, el SAIDAVI ha tingut coneixement d'un seguit de casos de persones que eren aturades i identificades per agents de policia mentre circulaven en bicicleta o en un vehicle de mobilitat personal (VMP) per la via pública o estaven assegudes amb el vehicle al costat. En tots els casos, els agents de policia els han acabat requisant els vehicles sota diferents pretextos, entre els quals, no poder-ne acreditar la titularitat.

L'element comú en totes les persones afectades era l'origen ètnic-racial i l'edat. Es tracta de nois joves, extutelats i d'origen marroquí que descriuen un autèntic assetjament policial que, d'una banda, els limita de forma greu la seva llibertat deambulatòria i, d'altra, els implica una acumulació de sancions administratives que comprometen la seva, ja de per sí, difícil situació econòmica. A més, durant aquestes actuacions policials els agents van requisar els vehicles (sovint sense seguir el procediment reglamentàriament establert de deixar constància d'aquesta confiscació) que ja no van poder ser recuperats i que, en molts casos, eren una eina de mobilitat necessària i compartida entre diferents persones.

La matinada del 3 al 4 de maig de 2022, el Sr. B.M. circulava amb el seu patinet pel barri de Gràcia juntament amb un amic, que també anava amb patinet. Es van aturar al pas de vianants que hi ha a la confluència del carrer Maspons amb el Carrer Torrent de l'Olla per deixar passar quatre persones que el creuaven i que van resultar ser quatre agents de paisà del cos de la Guàrdia Urbana de Barcelona (GUB). Un cop havien creuat el pas, un dels quatre agents va retrocedir i va anar a trobar el Sr. B.M. Sense dir-li res, va donar-li un fort cop fent-lo caure del patinet. Com a conseqüència d'aquesta acció, el Sr. B.M. va caure a terra i es va colpejar l'espatlla dreta amb una pila.

Posteriorment, van aparèixer dues dotacions de la GUB, requerides pels agents de paisà, que van procedir a realitzar una prova d'alcoholèmia al Sr. B.M.. En concret, li van fer tres proves amb resultat negatiu fins que, finalment, a la quarta, va donar positiu, motiu pel qual van endur-se el patinet i van procedir a expedir diversos butlletins de denúncia.

En comunicar als comandaments de la GUB la detecció d'aquesta tipologia de casos i el seu augment, i preguntar-los-hi els criteris d'actuació dels agents, aquests addueixen la Llei Orgànica 2/86 de Forces i Cossos de Seguretat i a la Llei Orgànica 4/2015 de Protecció de la Seguretat Ciutadana com a eines legals en les que es fonamenten els principis bàsics d'actuació del cos. En concret, es fa referència a l'article 16 de la Llei Orgànica 4/2015 de Protecció de la Seguretat Ciutadana que habilita els agents de l'autoritat, en compliment de les funcions d'indagació i prevenció delictiva, així com per a la sanció de les infraccions penals i administratives, a poder requerir la identificació de les persones quan **a)** existeixen indicis que aquesta ha pogut participar en la comissió d'una infracció o **b)** quan es consideri raonablement necessari per prevenir la comissió d'un delict.

Malgrat que el mateix article 16, abans esmentat, estableix també que: «A la pràctica de la identificació es respectaran estrictament els principis de proporcionalitat, igualtat de tracte i no discriminació per raó de naixement, nacionalitat, origen racial o ètnic, sexe, religió o creences, edat, discapacitat, orientació o identitat sexual, opinió o qualsevol altra condició o circumstància personal o social», **la indeterminació jurídica dels conceptes: «indicis que ha pogut participar» o «es consideri raonablement necessari» són una porta oberta a les intervencions policials discriminatòries o basades en prejudicis**, allunyades de la imparcialitat i l'equitat que haurien de regir tota actuació policial. Així està recollit a l'ACORD GOV/25/2015, de 24 de febrer, pel qual s'aprova el Codi d'Ètica de la Policia de Catalunya. Aquest acord disposa en el seu Títol I que la Policia de Catalunya ha d'actuar evitant i oposant-se a qualsevol forma de discriminació o perjudici per raó de naixement, raça, sexe, edat, estètica, religió, opinió o qualsevol altra circumstància personal o social i cercar, en tot moment, la defensa de la igualtat de drets.

Si a aquesta indeterminació s'hi afegeix la manca d'eines de traçabilitat que deixin constància de quins són, en concret, els indicis que motiven la identificació d'aquella persona o l'existència d'un document on es reculli quins són els elements que fan raonablement necessari identificar-la per prevenir la comissió d'un delict, el sentiment de discrecionalitat policial, en funció del perfil de l'agent actuant, i de vulnerabilitat davant d'aquesta discrecionalitat, estarà present en la ciutadania.

Durant l'any 2022 han arribat al SAIDAVI dos casos de joves racialitzats no blancs que han estat objecte sistemàtic d'aturades, identificacions i requeriments d'aportació de la documentació acreditativa de la titularitat dels seus VMP o de la seva bicicleta. També diverses entitats que treballen amb aquest col·lectiu de persones ens han manifestat la seva preocupació per aquesta pràctica continuada que, segons assenyalen, provoca en els nois una gran sensació de vulnerabilitat i els desencoratja en el seu esforç per tirar endavant els seus projectes educatius, formatius, professionals i socials.

3.4. Protesta

3.4.1. *Foam*: ni precisos, ni traçables, projectils potencialment letals

Des de la posada en marxa del SAIDAVI, l'any 2016, Irídia ha assumit un total de 9 litigis relacionats amb casos de persones afectades per projectils de *foam*. En l'actualitat, el litigi segueix actiu en 7 dels casos: 2 per pèrdua d'ull, 2 per impacte cranioencefàlic, 1 per la pèrdua d'un testicle i 2 per lesions a la cama, un dels quals contra una periodista. En el marc d'aquests procediments, durant l'any 2022 s'ha tingut accés a nova informació tècnica que qüestiona els usos i impactes dels projectils de *foam* i que constata que el seu ús a Catalunya contradiu la normativa internacional dels drets humans. A continuació, se'n destaquen alguns dels casos que han aportat informació rellevant al llarg de l'any.

Jordi Borràs ↑

El primer és el de noia que va perdre l'ull durant les protestes contra l'empresonament del cantant Pablo Hasél el febrer de 2021 a Barcelona, fets pels quals dos escopeters del cos de Mossos d'Esquadra estan sent investigats. En el marc del procediment judicial, aquest any va ser citat a declarar com a investigat el sergent que va comandar l'operatiu i que era el superior jeràrquic a terreny en el moment dels fets. També van ser citats, en aquest cas com a testimonis, l'intendent cap de l'Àrea de la Brigada Mòbil (BRIMO) i el sotsinspector cap de la Unitat Tècnica d'Ordre Públic. Ambdós **van reconèixer en seu judicial que els projectils de foam no són armes de precisió**, contradient els arguments que l'any 2013 van empènyer a mantenir aquests projectils, una vegada acordada la prohibició de les bales de goma.¹²

Per una banda, l'intendent cap de la BRIMO, en ser preguntat sobre si aquell dia només s'havien disparat projectils SIR-X, va assegurar en qualitat de testimoni (amb obligació de dir la veritat), que "podria ser així perquè hi va haver un període de temps en què per part de la Comissaria General Tècnica es va dir que el SIR l'utilitzessin preferentment per a entrenaments". És important destacar que el cos de **Mossos fa ús de dos tipologies de projectils de foam, el SIR i el SIR-X, sent aquest últim el més lesiu**. Malgrat es va sol·licitar al jutjat que oficiés al cos de Mossos perquè s'aportés l'ordre d'utilitzar el SIR-X en les actuacions policials i reservar el SIR per als entrenaments, per escrit, finalment, no es va acordar, de manera que no s'han pogut contrastar aquestes declaracions.

Un altra element clau d'aquest cas ha sigut l'informe que va aportar a la causa, a petició d'Irídia, l'organització anglesa **Omega Research Foundation**, dedicada a la recerca especialitzada sobre la fabricació i el comerç d'equips utilitzats per a la tortura i la repressió. El document és una anàlisi comparativa entre les recomanacions del fabricant del projectil SIR-X, el que va impactar al rostre de la noia, i el protocol d'ús de les llançadores i projectils de 40 mm (Procediment Intern de Treball - PIT, Núm. 22) de Mossos d'Esquadra, revisat a juliol de 2019. **L'informe conclou que el protocol de Mossos no s'ajusta a la normativa internacional, a més de no respectar les distàncies de tir recomanades pel fabricant per evitar lesions greus.**

En concret, la investigació d'Omega Research Foundation (ORF) alerta que el fabricant del projectil SIR-X (l'empresa B&T AG, de Suïssa) estipula que **el risc més gran de lesions greus** (laceracions, trencaments cranials, trencaments de melsa, fetge o cor, traumatismes toràcics tancats, hemorràgies internes) **o de mort es produeix per sota dels 30 metres, per la qual cosa l'ORF considera que el seu ús en distàncies inferiors hauria d'estar prohibit**. Malgrat això, el protocol de Mossos d'Esquadra (PIT 22) recull que el projectil es pot disparar entre els 20 i els 50 metres, **reduint fins a 10 metres la distància mínima de tir recomanada pel fabricant**. Encara més, l'organització anglesa conclou que el SIR-X presenta risc de lesió en totes les distàncies fins als 60 metres.

¹². És important recordar que els projectils de foam es van introduir com a material antidisturbis del cos de Mossos d'Esquadra l'any 2010. La prohibició de les bales de goma no va implicar la seva substitució, sinó la seva continuïtat com a arma policial.

En relació a les condicions d'ús, l'ORF també adverteix que **alguns dels supòsits d'actuació del protocol de Mossos no s'ajusten a les normes internacionals**, en la mesura en la que contemplen que es puguin utilitzar per protegir danys a béns materials. Això contradiu les recomanacions de l'ONU,¹³ que estableixen que només es podran emprar per fer front a una amenaça imminent de lesió greu o mort, ja sigui a un policia o un membre de la societat, i a foc directe amb l'objectiu de colpejar la part inferior de l'abdomen o les cames de l'individu que suposi l'amenaça. En aquest sentit, l'informe apunta la possibilitat que els organismes internacionals considerin que “protegir els danys contra la propietat constitueixi una infracció del principi de proporcionalitat”.

Les àrees del cos en què pot impactar el projectil també criden l'atenció de l'organització anglesa, en evidenciar que el PIT 22 **permet disparar el foam a les extremitats superiors quan la persona duu un objecte llancívol, la qual cosa augmenta el risc d'impactar en zones vitals del cos**, com el tronc superior, el rostre o el cap. Per contra, com ja s'ha vist, la normativa internacional és clara en senyalar que sols es podrà “colpejar la part inferior de l'abdomen o les cames de l'individu que suposi l'amenaça”.

En la mateixa línia, **les normes internacionals determinen que una manifestació només es podrà dispersar en circumstàncies excepcionals**, quan hi hagi proves clares d'una amenaça imminent de violència greu que no es pot abordar de forma selectiva. Apunten també que **els projectils d'impacte cinètic no s'han de fer servir per dispersar una reunió pacífica**, en contravenir la recomanació de disparar amb foc directe i només contra els individus que suposin una amenaça real de causar lesions greus o la mort a tercers. Per tant, les disposicions del PIT 22, que preveuen l'ús de SIR-X per a la dispersió en un espai confinat o la dispersió general podrien interpretar-se com a oposades a les normes internacionals dels drets humans, sota l'entesa que, per definició, la dispersió afecta grups de persones i no individus concrets. En conclusió, l'anàlisi de l'ORF determina que el protocol estableix orientacions contradictòries que poden donar lloc a un ús indegut dels projectils i, en conseqüència, a una infracció del principi de necessitat.

Aquest any també es va fer públic el cas del Roger Garcia, qui va patir un impacte de foam al cap durant les protestes post-sentència de l'octubre de 2019 a Barcelona. El cop li va provocar un traumatisme cranioencefàlic greu i una intervenció d'urgències, que va comportar el seu ingrés a l'UCI. Aquest cas és contemporani al d'una altra noia que també va patir un traumatisme cranioencefàlic amb importants seqüeles, tals com la pèrdua d'oïda i epilèpsia crònica. En cap dels dos casos s'ha identificat el responsable dels fets i les vies administratives segueixen en curs.

Per últim, el 2022 es va conèixer el tancament de la causa penal de l'A.K., un jove que passejava per Barcelona durant les protestes contra la sentència del procés, a l'octubre de 2019, i que va rebre un impacte al rostre que li va causar la pèrdua d'un ull. Malgrat el tancament del procediment penal per manca d'autor conegut, recentment es va obrir un procediment administratiu per demanar una reparació patrimonial, després que l'informe medicoforens determinés que l'impacte que va rebre es corresponia

13. Oficina de l'Alt Comissionat de Nacions Unides per als Drets Humans, “Principis bàsics sobre l'ús de la força i les armes de foc pels funcionaris encarregats de fer complir la llei”, (L'Habana, 1990).

amb una bala de *foam*. És important destacar la vàlua d'aquest informe, atès que permet que A.K. pugui acudir a la via administrativa i sol·licitar la reparació del dany causat a la Generalitat de Catalunya. A data de publicació del present informe, el procediment està obert i a l'espera de resolució.

El cas de l'A.K. es va fer públic el novembre de 2022 durant una roda de premsa en què el col·lectiu Stop Bales de Goma, Irídia i l'Associació Catalana per la Defensa dels Drets Humans van demanar de manera conjunta la prohibició d'aquests projectils en el marc de les conclusions de la Comissió d'Estudi sobre el Model Policial del Parlament de Catalunya. Durant l'acte també es va presentar un manifest per la seva prohibició obert per a signatures d'organitzacions d'arreu, que segueix actiu.

3.4.2. L'ús de la força contra les qui defensen el dret a l'habitatge

Durant l'any 2022, la greu crisi d'habitatge, lluny d'experimentar cap millora respecte l'any anterior, ha continuat expulsant milers de persones de les seves llars, moltes d'elles sense haver rebut cap alternativa d'habitatge. El manteniment d'aquesta situació d'emergència en l'àmbit de l'habitatge i la insuficiència d'acompanyament públic en forma d'ajuts o d'habitatge social destinat a les persones afectades contrasten amb els beneficis que declaren les entitats financeres i amb les xifres del rescat bancari.

L'any 2020 el Departament de Territori i Sostenibilitat xifrava en 27.558 els habitatges en mans de grans tenidors –persones físiques, titulars de més de quinze habitatges o persones jurídiques, titulars de més de deu habitatges– que feia més de dos anys que estaven desocupats a Catalunya.

A l'espera de la possible aprovació d'eines legislatives autonòmiques i estatals per pal·liar aquesta situació, els llançaments de desnonaments no s'aturen i continuen duent-se a terme amb el suport d'operatius policials, acompanyats d'un fort desplegament d'agents antiavalots que fan ús de la força contra les persones que s'hi apleguen per intentar aturar-los i/o contra les inquilines, per assegurar-ne l'execució. Això, malgrat que els Jutjats titulars dels procediments no obliguen a un desplegament amb furgonetes i agents amb indumentària i equipament per actuar en situacions de violència extrema, sinó a garantir que s'executi.

Durant el 2022 el Servei ha atès 9 casos de persones lesionades en el decurs d'un desnonament. En 2 dels 9 casos les persones lesionades habitaven l'immoble objecte del procediment judicial, en els 6 casos restants es tractava de persones que van resultar ferides mentre exercien actes de desobediència civil pacífica en protesta pel desnonament d'altres veïnes (algunes d'elles en situació de vulnerabilitat). En 3 dels casos, a més, les persones han estat denunciades per la via de la Llei Orgànica 4/2015, de 30 de març, de Protecció de la Seguretat Ciutadana (coneguda com a "Llei Mordassa").

3.5. Presons

3.5.1. Contencions mecàniques

L'ús de les contencions mecàniques, ja sigui mitjançant les manilles o les corretges psiquiàtriques, esdevé una pràctica habitual als centres penitenciaris per abordar situacions d'agitació, de conducta agressiva sobtada per part d'una persona privada de llibertat o de conflicte entre una persona privada de llibertat i un funcionari de presons. Aquest tipus d'immobilitzacions comporten una greu afectació als drets de les persones que les pateixen, atès l'impacte sever que tenen en la salut mental.

A inicis de març de 2022 el Departament de Justícia va aprovar la Circular 1/2022 per la qual s'aprova el protocol d'aplicació dels mitjans coercitius d'aïllament provisional i de contenció mecànica als centres penitenciaris de Catalunya. Aquesta normativa deroga l'anterior Circular 2/2021 sobre el Protocol d'aplicació dels mitjans de contenció als centres penitenciaris de Catalunya. En aquest sentit, es fa palès que el mes d'abril de 2021 s'havia aprovat la Circular 2/2021, ara derogada, en què es sistematitzava el principi de contencions zero, és a dir, es preveia l'aplicació de mesures alternatives per evitar les immobilitzacions i contencions mecàniques a través de la implementació del mecanisme de les cel·les encoixinades.

En vista de la modificació normativa, tan sols deu mesos després de l'entrada en vigor de la Circular 2/2021, un temps insuficient per avaluar l'efectivitat de la normativa seguint els protocols interns i determinar la necessitat de la seva modificació, des d'Irídia i altres organitzacions de defensa dels drets de les persones privades de llibertat es va iniciar una campanya d'incidència per fer èmfasi en el caràcter regressiu de la nova normativa.

La Circular 1/2022, tot i que ho menciona al seu redactat, deixa enrere l'aplicació clara del principi de contencions zero, atès que se centra en la regulació dels mitjans coercitius de contenció i eludeix la definició d'una regulació clara per a la disposició de mesures alternatives a la pràctica de contencions, com la implementació de les cel·les encoixinades, o les mesures de desescalada verbal. Així mateix, el Protocol de contencions que es va aprovar amb la Circular 1/2022 no estableix un temps màxim ni una durada orientativa en la pràctica de les contencions mecàniques. Només disposa que la contenció ha de finalitzar en el moment de cessament de les circumstàncies que hagueren motivat la seva aplicació, deixant un marge ampli per a la seva implementació. L'omissió de l'establiment d'una durada màxima suposa una afectació greu als drets de les persones privades de llibertat, ja que la durada de la mesura esdevé un element clau en l'abast de les conseqüències físiques i mentals per qui que les pateix.

Les organitzacions de drets humans van sol·licitar la creació d'un grup de treball parlamentari sobre les contencions mecàniques, amb l'objectiu de plantejar alternatives a les contencions coercitives a través de la participació de persones expertes i organitzacions de drets humans a nivell nacional i internacional, així com de persones privades de llibertat directament afectades i representants del Departament de Justícia i la Sindicatura de Greuges. La proposta va ser rebutjada per la Comissió de Justícia del Parlament de Catalunya.

Valentina Lazo ↑

3.5.2. Protocol d'autòpsies a persones privades de llibertat

En els casos de mort sota custòdia que Irídia ha atès els darrers anys s'ha detectat que les autòpsies no es realitzen de conformitat amb el Protocol de Minnesota (2016) sobre investigació de morts potencialment il·lícites. Aquest protocol, que s'inclou al Manual de les Nacions Unides sobre la Prevenció i Investigació Eficaces de les Execucions Extralegals, Arbitràries o Sumàries, estableix directrius generals i concretes sobre el procediment d'investigació de morts potencialment il·lícites. S'aplica, entre d'altres, a les morts sobrevingudes en context de detenció o privació de llibertat sota custòdia de l'Estat, així com en els casos en què l'Estat podria haver actuat en omissió del seu deure de protegir la vida.

En els casos de mort a presó és imprescindible determinar amb exactitud la causa de la mort i les circumstàncies en què aquesta va ocórrer, amb l'objectiu de dur a terme una investigació exhaustiva dels fets. En aquest sentit, és essencial que les autòpsies es realitzin en compliment del Protocol de Minnesota, per tal de disposar de tota la informació que el cos de la persona finada pugui proporcionar sobre els fets ocorreguts i les circumstàncies de la mort.

La manca de realització de les autòpsies conforme a la normativa internacional comporta una manca d'informació sobre les circumstàncies de la mort que repercuteix de manera negativa en les accions legals que s'inicien i, de manera específica, genera impactes severs en les familiars i persones properes de la persona finada, atès que no poden disposar de tota aquella informació necessària per esclarir els fets.

3.6. CIE

Al llarg del 2022 s'ha seguit constatant com els Centres d'Internament d'Estrangers (CIE) són espais que serveixen per a vulnerar sistemàticament els drets de les persones que migren. Així mateix, el sistema establert que hauria de garantir els drets de les persones internades als CIEs és absolutament deficient i inoperant en molts dels casos.

Com ja s'ha senyalat en els dos informes anuals de l'entitat anteriors, des de l'esclat de la pandèmia de la Covid-19 hi ha hagut un retrocés en la garantia de drets de les persones que s'internen al CIE de Barcelona. Durant el 2022 el règim de visites de familiars, amics, ONGs i inclús advocades s'ha mantingut restringit i fins i tot s'ha arribat a suspendre. De fet, 2022 va començar amb una prohibició total de les visites al CIE de Barcelona arrel d'un brot de Covid-19 que afectava 32 persones, una vaga de fam i el cas d'una persona que manifestava idees suïcides. Irídia, conjuntament amb les entitats Migra Studium, Tanquem els CIE i SOS Racisme Catalunya, va presentar una queixa al Jutjat de Control del CIE (Jutjat d'Instrucció 30 de Barcelona) denunciant aquesta situació i recordant, altre cop, que el CIE no reuneix les condicions per a fer front a un brot de Covid-19, garantint les mesures de seguretat sanitària necessàries i els drets humans de les persones internes. Això mateix van manifestar tant l'Agència de Salut Pública de Barcelona, com el Defensor del Poble i inclús el propi Servei Sanitari del CIE, el qual, en una situació de brot anterior i amb una incidència menor, havia sol·licitat als Jutjats de Control que s'habilitessin Hospitals Medicalitzats perquè les persones afectades poguessin rebre una atenció mèdica adequada i poguessin estar en estances individuals. Les entitats anteriorment esmentades van sol·licitar el restabliment del règim de visites normal, aplicant mesures de seguretat sanitàries tal i com s'ha fet en múltiples CIE d'altres indrets de l'Estat espanyol, als centres penitenciaris o en altres centres de similar naturalesa.

La queixa presentada no va rebre mai resposta de la jutgessa de control i fins la finalització del brot de Covid-19 no es van permetre altre cop les visites de manera limitada. La restricció es va mantenir al llarg de tot l'any 2022, malgrat les circumstàncies objectives, sanitàries i de contenció de la pandèmia que en el seu dia les havien justificat havien desaparegut. La insistència d'Irídia es va traslladar al Director del Centre, a la Jutgessa Degana de Barcelona, al Defensor del Poble, als dos Jutjats de control del CIE i a l'Ajuntament de Barcelona, sense cap efecte.

Resulta necessari acabar amb aquestes restriccions per tal de garantir aquest dret tan fonamental davant la privació de llibertat. Aquesta restricció no només vulnera el dret de visites de familiars i coneguts i el dret a tenir contacte amb ONGs i entitats de protecció dels drets humans, sinó que també afecta al dret a la tutela judicial efectiva, recollit a la LO 4/2000 (art. 62), al RD 162/2014 (art. 16), a la pròpia Constitució Espanyola (art.24) o a la Declaració Universal de Drets Humans (art. 10). A més, el Tribunal Europeu de Drets Humans ha posat de relleu que l'assistència lletrada, l'examen mèdic i el dret a informar a un tercer d'una detenció constitueixen també una salvaguarda fonamental davant eventuais maltractaments a persones detingudes i privades de llibertat (STEDH de 18 de setembre de 2008 *Türkan c. Turquia*), podent arribar a ser un índex negatiu la seva obstaculització.

3.6.1. Vulneració del dret a la tutela judicial efectiva i prohibició de la tortura

A finals d'any Irídia va entregar un dossier a la Jutgessa de Control i a la Fiscal Delegada d'Estrangeria on es constata que s'està vulnerant el dret a la tutela judicial efectiva de les persones que denuncien situacions de maltractaments al CIE de Barcelona. Fruit de la feina realitzada per Irídia els darrers 7 anys, es conclou que existeixen disfuncions estructurals i una manca de garanties en el funcionament del propi Centre, dels Jutjats de Control del CIE, dels Jutjats de Guàrdia, i dels Jutjats Instructors davant la denúncia de situacions de maltractaments i/o tortura al Centre.

Quan les persones que volen denunciar una situació de maltractament es troben en un centre de privació de llibertat i a l'espera d'una eventual deportació, és imprescindible actuar ràpid per conservar les proves del delictes: la declaració de la víctima i els testimonis, les lesions físiques i psicològiques i les càmeres de videovigilància. Sense aquestes proves, és molt difícil que les denúncies i les investigacions penals puguin prosperar. No obstant, malgrat en tots els casos coneguts per Irídia la persona afectada ho havia sol·licitat així ja en la denúncia inicial, aquestes proves no es custodien amb celeritat.

El sistema d'investigació previst està generant tals afectacions que s'impedeix la prompta investigació dels fets, comprometent la viabilitat jurídica de les denúncies i comportant la conseqüent impunitat dels delictes denunciats. De la vulneració del dret a la tutela judicial efectiva se'n deriva per tant la vulneració del dret a la integritat física i a la prohibició de la tortura de les persones privades de llibertat al CIE de Barcelona.

Entre el 2016 i el 2022 des d'Irídia s'han interposat desenes de queixes als Jutjats de Control del CIE de Barcelona, així com diverses denúncies que han derivat en un total de 13 procediments penals. En 11 d'aquests procediments tant **els afectats com els testimonis dels fets han estat deportats dies després de denunciar, sense poder declarar i explicar els fets al Jutjat**, tal i com havien demanat. **Tampoc les ha visitat un metge forense** que pogués analitzar les lesions físiques i/o psicològiques patides, per evitar la pèrdua dels signes de les mateixes. En 7 d'aquests casos, **un cop les persones han estat deportades els Jutjats d'Instrucció de Barcelona han arxivat les seves denúncies, al·legant justament la seva deportació i la impossibilitat de prendre'ls declaració**.

Aquesta situació perversa fa molts anys que es repeteix malgrat l'Audiència de Barcelona ha revocat els arxius dels jutjats d'instrucció en múltiples ocasions, obligant els tribunals instructors a localitzar els perjudicats i a prendre'ls declaració acudint inclús a la cooperació judicial internacional. De fet, tots els procediments judicials que resten oberts per denúncies de maltractaments al CIE de Barcelona on Irídia representa les persones denunciants havien estat arxivats pels jutjats d'instrucció i l'Audiència de Barcelona n'ha ordenat la reobertura.

No obstant, un cop es reobren les investigacions poden haver transcorregut mesos o inclús anys des que van succeir els fets i, sovint, és massa tard per tirar endavant amb la investigació, abocant els procediments a la impunitat.

Només en 2 d'aquests 13 casos s'ha aconseguit prendre declaració a la persona denunciant després de la reobertura de l'Audiència Provincial. Un d'aquests casos va tenir lloc aquest 2022, quan **per primera vegada en els casos litigats per Irídia una víctima de maltractaments al CIE de Barcelona va poder declarar i explicar els fets al Jutjat per videoconferència des de l'estranger**. És imprescindible per poder avançar en la investigació dels fets combatre la gran impunitat de les denúncies de maltractaments al CIE de Barcelona i, sobretot, aconseguir un procés reparador per a la persona afectada.

4. Comissió d'Estudi sobre el Model Policial. Una oportunitat perduda i molts passos endavant.

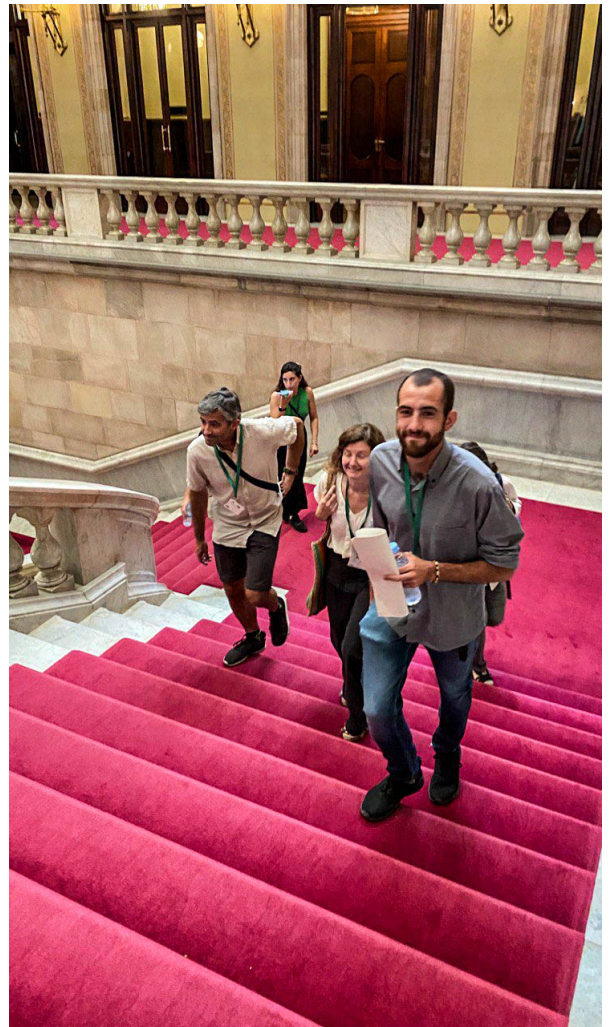
El 2 de desembre de 2022 es van aprovar les conclusions de la Comissió d'Estudi sobre el Model Policial (CEMP) del Parlament de Catalunya, després de 24 sessions i prop d'un centenar de compareixences de persones expertes del món acadèmic, institucional, policial, de defensa dels drets humans, dels moviments socials, i de víctimes d'ús excessiu de la força, entre d'altres. És important ressaltar que les conclusions de la CEMP no són vinculants per al Govern de la Generalitat, de manera que caldrà esperar a conèixer quins dels acords es concreten en mesures de política pública, en un moment clau en què el Departament d'Interior ha anunciat que prepara una reforma de la Llei de Policia de Catalunya.

Les diferents compareixences foren dividides en cinc blocs de treball, a través dels quals també es van articular els acords parlamentaris: **i)** Perspectiva general dels models policials; **ii)** Sistema integral de policia a Catalunya: proximitat, mediació, prevenció, diversitat, coordinació amb policia local i intersecció amb altres polítiques; **iii)** Ordre públic; **iv)** Informació; i **v)** Mecanisme de control, fiscalització i transparència.

Des de la perspectiva de defensa dels drets humans, la creació de la CEMP al Parlament de Catalunya, el 3 de novembre de 2021, fou una fita cabdal per promoure el debat públic al voltant de la necessitat d'elevat els estàndards internacionals en matèria de transparència i retiment de comptes dels cossos policials. La seva creació fou fruit d'un acord entre els grups parlamentaris d'Esquerra Republicana, Junts per Catalunya, la Candidatura d'Unitat Popular - Un nou cicle per guanyar i En Comú Podem, i d'una demanda dels moviments socials i de defensa dels drets humans sostinguda en els darrers anys. En aquest sentit, destaca especialment la tasca realitzada de forma articulada entre Irídia i Amnistia Internacional Catalunya, amb qui de forma prèvia a la constitució de la comissió es va incidir en propostes de compareixents i en la promoció de la constitució de la pròpia CEMP. De la mateixa manera, cada entitat va treballar unes propostes de conclusions, que van ser entregades als grups parlamentaris de forma prèvia a la votació, el desembre de 2022.

Entre els temes centrals del debat parlamentari s'hi trobava la creació d'un mecanisme extern, públic i independent d'investigació i retiment de comptes dels cossos policials, en el marc de l'obligació dels Estats de perseguir la impunitat i investigar les vulneracions greus de drets humans. En l'actualitat, les denúncies contra agents policials troben molts obstacles per identificar, sancionar i corregir les actuacions indegudes i abusives, contràries als estàndards internacionals. En aquest sentit, existeixen nombrosos exemples de països que han incorporat aquest tipus de **mecanismes independents, entesos com oficines especialitzades que tenen el mandat de supervisar el funcionament de les institucions policials i l'actuar dels seus membres**. La seva existència ha de garantir unes investigacions independents, imparcials i diligents de les denúncies de mala praxi policial i/o les actuacions indiciàries de delictes; així com potenciar que les persones afectades per l'ús excessiu i/o discriminatori de la força puguin interposar denúncies sense por a represàlies, tot fent efectius els seus drets a la veritat, la justícia, la reparació i les garanties de no-repetició. Organismes internacionals com el Comitè de Drets Humans de Nacions Unides, el Comitè contra la Tortura i el Comitè Europeu de Prevenció de la Tortura n'han recomanat la seva implementació a l'Estat espanyol.

No obstant, i malgrat l'esperit de consens que semblava regir a l'inici de la comissió, la creació d'un òrgan d'aquestes característiques va ser rebutjada per majoria parlamentària, en concret, pels vots contraris de Junts per Catalunya, Socialistes i Units per Avançar, Ciutadans i VOX. Si bé no es van acordar mesures substancials en relació a la millora dels mecanismes interns de rendició de comptes, va quedar establert que es creés una eina virtual per interposar denúncies i queixes de forma fàcil i accessible; dotar a la Divisió d'Afers Interns (DAI) de major capacitat operativa per investigar qualsevol tipus de queixa o denúncia, i establir un protocol de col·laboració entre el Departament d'Interior i el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya. Aquesta darrera mesura té per objectiu que els òrgans jurisdiccionals amb seu a Catalunya informin la DAI de qualsevol investigació penal que impliqui a agents policials, relacionada o no amb la seva activitat professional. Aquesta última mesura hauria de garantir que la DAI sigui qui lideri qualsevol investigació interna o judicial en la qual pugui veure's implicat un agent del cos de Mossos d'Esquadra, ja que actualment en nombroses ocasions el circuit existent fa que la DAI no conegui tots els casos que es troben investigats pels jutjats.

Valentina Lazo ↑

Així mateix, la Comissió va sotmetre a votació altres punts clau, dels quals en destaquen els següents **aspectes positius**:

- **La retirada urgent dels projectils de foam més lesius, els SIR-X**, i la prohibició de les tècniques del carrusel o qualsevol altra que sigui potencialment perillosa per a les manifestants. Aquest és un pas endavant en la garantia del dret a la protesta, si bé Irídia demanava la prohibició total dels projectils de *foam*. Les conclusions recullen la necessitat d'incorporar eines tecnològiques a aquestes armes, que permetin geolocalitzar i enregistrar les actuacions policials amb vídeo i àudio, mitjançant un sistema amb totes les garanties legals i de traçabilitat, supervisió i avaluació del seu ús.
- **La creació d'una oficina especialitzada en la reparació i atenció integral psicojurídica** de les persones que hagin patit vulneracions de drets humans, comeses en el marc de l'ús de la força per part dels cossos policials. Aquest era un reclam de les persones afectades que van comparèixer a la comissió. És fonamental que la projecció d'aquesta oficina es faci tenint en comptes les veus i necessitats de les persones afectades, garantint-ne la seva **participació efectiva**.
- L'establiment d'un **procediment transparent per la incorporació de qualsevol material policial**, que compti amb avaluacions prèvies i independents sobre el seu caràcter lesiu. En aquest cas, caldrà esperar a la concreció de la mesura, que és important que sigui liderada per personal expert independent.
- La creació d'un **torn d'ofici específic de violència institucional als Col·legis de l'Advocacia de Catalunya**. Aquesta mesura atorga a la violència institucional la visibilitat i el reconeixement que es mereix dins de l'administració de Justícia. És un pas imprescindible perquè la institució pugui respondre amb les especificitats que requereixen les persones afectades i perquè se'ls hi garanteixi l'accés a la justícia de manera efectiva.
- L'ús sistemàtic i obligatori per part del cos de Mossos d'Esquadra i policies locals de Catalunya de **formularis d'identificació i registre en els quals hi consti el motiu de la identificació**. S'espera que aquesta mesura pugui fer front a la selectivitat policial i les identificacions per perfil ètnic-racial. És clau que la seva projecció compti amb la veu de les persones afectades, així com amb la dels moviments antiracistes que, durant anys, han denunciat aquestes pràctiques policials.

En addició, destaquen altres mesures com **a)** la publicació d'informes anuals per part del director general de la Policia, el cap del cos de Mossos d'Esquadra i els responsables de la DAI i de la Divisió d'Avaluació de Serveis (DAS), relatius a la seva actuació, que hauran de presentar a la Comissió d'Interior del Parlament i publicar amb les reserves de confidencialitat que s'escaiguin; **b)** l'actualització del catàleg d'infraccions i sancions del règim disciplinari de la policia de Catalunya per tal de definir de manera més concreta les conductes punibles, tot incloent de manera expressa els supòsits de mala praxi; **c)** l'harmonització de protocols de les diferents policies locals de Catalunya, en especial, pel que fa a l'ús d'eines policials; i **d)** l'ampliació de la informació publicada, relativa a l'organització policial i els protocols d'actuació, exceptuant els casos en què es consideri que es pot posar en risc la seguretat o la investigació d'il·lícits.

Jordi Borràs ↑

5. Bones pràctiques

Desenvolupament i conclusió de la Comissió d'Estudi sobre el Model Policial (CEMP) del Parlament de Catalunya

Malgrat la decisió de la majoria parlamentària de bloquejar la creació d'un mecanisme independent i extern d'investigació i supervisió de les actuacions policials, tal i com ha quedat palès en el capítol anterior, la CEMP ha acordat un seguit de mesures que suposen un avenç en els drets de les persones afectades per vulneracions de drets i la defensa dels drets humans. A l'espera que aquestes conclusions siguin ratficades pel ple del Parlament de Catalunya i que es coneguin els plans del Govern de la Generalitat per fer efectives les mesures acordades, es valoren molt positivament moltes de les mesures adoptades explicades a l'apartat anterior. També es fa una valoració positiva del fet que el pla de treball de la comissió hagi inclòs la veu de les persones afectades per la violència policial, així com de representants de moviments socials, antiracistes i de defensa dels drets humans amb una àmplia representació. Aquest Grup d'Estudi ha promogut el diàleg i el debat al marc parlamentari impulsant una millora dels estàndards de protecció dels drets humans a Catalunya respecte els cossos policials.

El sistema d'identificació 360 graus d'agents en funcions d'ordre públic s'estén a l'Àrea Regional de Recursos Operatius (ARRO), dels Mossos d'Esquadra

En compliment de la Moció 128/XII del Parlament de Catalunya, sobre les actuacions de la policia, aprovada el novembre de 2019, aquest any ha finalitzat amb la implementació del nou sistema d'identificació policial a les Àrees Regionals de Recursos Operatius (ARRO) del cos de Mossos. Aquesta mesura, que fins ara només s'aplicava als agents de la Brigada Mòbil (BRIMO), implica una reducció del Número Operatiu Policial (NOP) que porten els agents d'ordre públic, en passar de nou a sis dígit, i una nova codificació alfanumèrica més curta. Així mateix, el número passa a ser visible a la part posterior i davantera de l'armilla protectora (fins ara només ho era a la part posterior) i als dos laterals del cas. Aquest nou sistema d'identificació permet la lectura del NOP des dels 360 graus, la qual cosa redueix els buits existents a l'hora d'identificar qualsevol agent policial que faci ús de la força.

Consolidació de l'Oficina d'Igualtat de Tracte i No-discriminació

Durant 2022 el Departament d'Igualtat i Feminismes de la Generalitat de Catalunya ha aconseguit assentar el treball de l'Oficina d'Igualtat de Tracte i No-discriminació. Així mateix, ha promogut la coordinació entre aquest organisme i el teixit social que treballa per la protecció de drets humans i l'eradicació de la discriminació a Catalunya. És necessari continuar dotant-lo de mitjans i garantint espais de treball estable amb les organitzacions de drets humans de Catalunya.

Relació de la Conselleria d'Interior i la Direcció General de Mossos d'Esquadra amb les organitzacions de drets humans

Per dur a terme la tasca de defensa dels drets humans resulta imprescindible tenir canals de comunicació amb els responsables polítics i tècnics dels diferents departaments, especialment amb el Departament d'Interior. És per això que aquesta mesura es contemplava com a recomanació a l'Informe sobre violència institucional d'Irídia de l'any 2018. Durant el 2019 es va iniciar un vincle estable de comunicació i treball dels responsables del cos de Mossos d'Esquadra amb Irídia i Amnistia Internacional. El fet de tenir una via d'interlocució facilita que es puguin abordar les diferents problemàtiques que van sorgint. Durant el 2022, la comunicació ha continuat existint, i ha sigut fluida i constructiva per totes les parts.

Trobada de la jutgessa del Jutjat d'Instrucció 30 de Barcelona, amb competències de Control del CIE, amb les organitzacions de drets humans

A principis del 2022 el Jutjat d'Instrucció 30 de Barcelona, amb funcions de Control del CIE, va canviar de jutgessa titular. A finals d'any les organitzacions de drets humans que realitzen tasques de monitoratge al Centre d'Internament d'Estrangers de Barcelona van ser convocades per la Jutgessa d'Instrucció a una reunió al CIE, conjuntament amb autoritats policials del Cos Nacional de Policia (CNP), la direcció policial del Centre, el Servei d'Orientació Jurídica de l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Barcelona del CIE i la Creu Roja. L'objectiu de la trobada va ser conèixer i poder traslladar a la jutgessa les mancances i vulneracions de drets que les organitzacions de drets humans han detectat al CIE de la Zona Franca, així com les recomanacions de millora. Aquesta trobada va ser una molt bona pràctica que hauria de poder produir-se de manera regular, englobant també l'altre Jutjat competent en la matèria, el Jutjat d'Instrucció 1 de Barcelona. La predisposició dels diferents actors i el diàleg constructiu hauria de desembocar en l'aprovació de millores efectives per a la garantia dels drets humans de les persones internades al Centre d'Internament d'Estrangers de Barcelona.

6. Recomanacions

Les recomanacions d'aquest apartat fan referència a situacions o pràctiques que s'han identificat a partir de l'experiència i els casos atesos pel Servei d'Atenció i Denúncia davant situacions de Violència Institucional (SAIDAVI) d'Irídia. A aquestes s'hi afegeix, com a recomanació general dirigida a totes les institucions públiques, la necessitat de tenir en compte les conclusions i implementar les mesures que recomana el Síndic de Greuges en els diferents Informes Anuals del Mecanisme Català per la Prevenció de la Tortura.

6.1. Als grups parlamentaris del Congrés

1) Cal derogar aquells preceptes de la Llei Orgànica de reforma de la Llei 4/2015, de 30 de març, de Protecció de la Seguretat Ciutadana, que atempten contra la llibertat d'expressió i de reunió. En concret, cal que s'eliminin les infraccions per publicar imatges de les forces i cossos de seguretat, la qual cosa vulnera greument la llibertat d'informació i s'ha constatat que té un preocupant efecte d'autocensura; així com la disposició addicional relativa a les expulsions sumàries i col·lectives, conegudes com a “devolucions en calent” contràries al dret internacional. També és necessari que s'incorpori la prohibició expressa de les batudes i les identificacions racistes, i la prohibició expressa de l'ús de bales de goma per part de les Forces i Cossos de Seguretat de l'Estat. A més, s'hi ha de reconèixer el dret a manifestació espontània sense comunicació prèvia, eliminant la sanció als organitzadors en cas de “pertorbació de l'ordre públic”. Així mateix cal que s'eliminin les sancions per les faltes de respecte a agents de l'autoritat (art. 37.4) i per desobediència als mateixos, mentre que la negativa a identificar-se hauria de passar a ser, en tot cas, una sanció lleu.

2) Que es modifiqui l'article 131 de la Llei Orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal, per tal que s'inclougui el delictes de tortura com a imprescriptible, tal com ha recomanat el Comitè per a la Prevenció de la Tortura de Nacions Unides en reiterades ocasions¹⁴.

3) Que el Congrés acordi mitjançant una llei la creació d'un mecanisme independent de control de la policia. Aquest mecanisme hauria de tenir competències d'avaluació sobre la necessitat i idoneïtat d'incorporació d'armes i eines d'ús policial. També hauria de tenir un rol de supervisió en l'elaboració dels protocols d'ús de la força; així com d'avaluació dels operatius policials i de les mesures adoptades per evitar l'ús de la força. Altrament, entre les seves funcions hauria d'estar investigar situacions irregulars o amb indicis de delictes, amb capacitat per actuar d'ofici i per accedir a la informació necessària perquè el seu treball sigui independent i exhaustiu.

14. Veure informes del Comitè Contra la Tortura de les Nacions Unides amb codi CAT/C/ESP/CO/5, paràgraf 22, 2009 i CAT/C/ESP/CO/6, paràgraf 9, 2015.

4) Que s'acordi la prohibició de l'ús de les bales de goma per part de les Forces i Cossos de Seguretat de l'Estat, atès el seu potencial lesiu. En la aquesta línia, que s'acordi la creació d'una comissió d'investigació que esclareixi els casos de persones afectades per l'ús de bales de goma per avaluar l'impacte ocasionat en la ciutadania per l'ús d'aquestes armes, activar les mesures reparadores oportunes i avaluar el funcionament dels actuals mecanismes de control, avaluació i sanció dels cossos policials en funcions d'ordre públic o control de masses.

5) Que s'insti el Govern a canviar la normativa que regula l'uniforme dels agents policials amb funcions de gestió d'ordre públic (antiavalots) de les Forces i Cossos de Seguretat de l'Estat, per tal que el número d'identificació sigui fàcilment recordable i visible —tant per la tipografia, com per la numeració i la mida— des dels 360 graus: cal que estigui situat al davant i al darrere de les peces visibles i als laterals del casc.

6) Que es modifiqui la Llei d'Estrangeria per tal que es suprimeixi l'existència de Centres d'Internament d'Estrangers i s'acabi amb la privació de llibertat de mitja durada com a mesura cautelar en els casos d'expulsió i sanció. Aquesta reforma també ha de facilitar el procés de regularització de les persones migrades que viuen a l'Estat espanyol. Així mateix, que es limiti el temps de vigència de les ordres d'expulsió, establint la seva caducitat en un temps màxim de dos anys, sense que es tingui en compte a l'efecte de caducitat el període de prohibició d'entrada, el qual també hauria de reduir-se.

7) Que s'aprovi una llei reguladora de la Jurisdicció de Control dels Centres d'Internament d'Estrangers en la qual es regulin els procediments, els terminis i les vies de recurs; així com totes les qüestions relacionades amb una jurisdicció que en l'actualitat està completament desregulada, per tal que es garanteixi la tutela judicial efectiva de les persones en situació d'internament als CIEs.

Valentina Lazo ↑

8) Que es prengui en consideració, es debat i s'aprovi la Iniciativa Legislativa Popular Regularización Ya per obrir un procés de regularització de les més de 500.000 persones que es troben sense garanties legals a causa de la seva situació administrativa. Aquesta conjuntura actua de forma dissuasiva a l'hora de denunciar casos de violència institucional i els hi impedeix accedir al dret a la veritat, la justícia, la reparació i la no repetició.

9) Que s'impulsin i s'aprovin les iniciatives legislatives necessàries per garantir definitivament el dret a la tutela judicial efectiva de totes aquelles persones que van patir greus violacions de drets humans durant la dictadura i la Transició, entre altres:

- Modificar o derogar la Llei d'Amnistia.

- Modificar la Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal, incorporant de forma expressa el principi de legalitat internacional (contingut entre d'altres en l'article 7.2 del Conveni Europeu de Drets Humans i en l'article 15.2 del Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics).
- Impulsar la ratificació de la Convenció sobre la Imprescriptibilitat dels Crims de Guerra i dels Crims de Lesa Humanitat, encara pendent a l'Estat espanyol.
- Modificar la Llei de Tractats Internacionals perquè hi hagi un mecanisme concret de reconeixement i execució dels Dictàmens dels òrgans de Tractat de les Nacions Unides.

6.2. Als grups parlamentaris del Parlament de Catalunya

1) Que el Parlament de Catalunya acordi, mitjançant una llei, la creació d'un mecanisme extern, públic i independent de control de la policia. Aquest mecanisme hauria de tenir competències d'avaluació sobre la necessitat i idoneïtat d'incorporació d'armes i eines d'ús policial. També hauria de tenir un rol de supervisió en l'elaboració dels protocols d'ús de la força; així com d'avaluació dels operatius policials i de les mesures adoptades per evitar l'ús de la força. Entre les seves funcions hauria d'estar investigar situacions irregulars o amb indicis de delictes, amb capacitat per actuar d'ofici i per accedir a la informació necessària perquè la seva feina sigui independent i exhaustiva.

2) Que es prohibeixi la utilització de totes les tipologies de projectils de foam per part del cos de Mossos d'Esquadra, pel seu caràcter altament lesiu i potencialment letal. Malgrat que s'introdueixin mitjans efectius de control i traçabilitat, sempre hi haurà un risc inevitable de causar una lesió permanent i irreparable a les persones que rebin un tret en zones vitals.

3) Que la Comissió de Justícia avalui l'aplicació de la Circular 2/2017, del règim tancat en els centres penitenciaris de Catalunya, que es va aprovar fruit del Grup de Treball sobre el règim d'aïllament del Parlament, a l'efecte d'analitzar el grau d'implementació i els efectes que està tenint.

4) Que en el marc de les corresponents comissions parlamentàries, en especial a la Comissió d'Interior, es dugui a terme un seguiment a la implementació de les conclusions de la Comissió d'Estudi sobre el Model Policial i, quan escaigui, de la Comissió d'Estudi sobre el Racisme Institucional i Estructural.

6.3. Al Govern de l'Estat - Ministeri de l'Interior

1) Que revisi els mecanismes i el funcionament de les unitats d'affers interns de la Policia Nacional i de la Guardia Civil perquè treballin amb independència en els casos de denúncia per un delictes contra la integritat moral, de tortures, contra la llibertat sexual, de lesions i/o de detenció il·legal comés per un funcionari públic o qualsevol altra persona en l'exercici de funcions públiques, a instigació seva o amb el seu consentiment o aquiescència. Així mateix, és imprescindible que aquestes unitats estiguin constituïdes per agents formats correctament en drets humans i que se'ls proporcionin mecanismes per tenir un

grau d'autonomia més alt en relació a la resta del cos, per garantir una tasca independent i diligent. Cal que s'estableixi un mecanisme de denúncia d'aquestes situacions de violència institucional específic per a la ciutadania i per a les entitats de defensa dels drets humans, que permeti actuar de manera adequada i amb la celeritat suficient perquè la prova es preservi. Aquest mecanisme no ha de ser el mateix canal general que existeix per denunciar la resta de situacions, ateses les especificitats que envolten aquest tipus de casuístiques.

Jordi Borràs

2) Que s'acordi la prohibició de l'ús de les bales de goma per part de les Forces i Cossos de Seguretat de l'Estat (FCSE), atenent el seu potencial lesiu, el seu caràcter incontrolable i indiscriminat i la seva falta de traçabilitat, la qual cosa posa en risc l'exercici de drets fonamentals i la integritat física de la ciutadania.

3) Que s'implementin els canvis necessaris a l'uniforme dels agents policials amb funcions de gestió d'ordre públic (antiavalots) de les Forces i Cossos de Seguretat de l'Estat, de manera que el número d'identificació sigui fàcilment recordable i visible —tant per la tipografia, com per la numeració i mida— des dels 360 graus: cal que es situï al davant i al darrere de les peces visibles i als laterals del casc.

4) Que la política de transparència dels cossos policials s'adapti als estàndards internacionals en la matèria, garantint que es publiquin els protocols d'ús de la força en l'extensió necessària per permetre que la ciutadania pugui fiscalitzar el seu ús.

5) Que es publiquin anualment les dades desagregades relatives als procediments interns iniciats a membres del cos de Policia Nacional i de la Guàrdia Civil per la presumpta comissió de delictes contra la integritat moral, de tortures, contra la llibertat i indemnitat sexual, de lesions i/o de detenció il·legal, així com el número de queixes, denúncies, condemnes, sancions i tipologia de les sancions.

6) Que s'aprovi i s'implementi un protocol contra la discriminació ètnic-racial en les actuacions de les FCSE, amb la finalitat que pràctiques com les identificacions per perfil ètnic-racial es prohibeixin i s'eradiquin. Que s'incorporin mecanismes d'actuació que comportin la justificació clara, a través de formularis, de qualsevol identificació policial. Així mateix, que es dugui a terme un pla de formació als cossos policials per assegurar la correcta implementació del protocol en les seves actuacions.

7) Que es deroguin les “Normes d'actuació en les repatriacions i en els trasllats de detinguts per via aèria o marítima” que permeten tant la sedació forçosa com que es posin corretges i camises de força a la persona per deportar-la. Aquestes normes són contràries a la prohibició de la tortura i els tractes inhumans o degradants, prevista a l'article 3 del Conveni Europeu de Drets Humans.

8) Que es generi un sistema de traducció i interpretació permanent als CIEs, adaptat a la realitat lingüística de les persones internes, per així garantir el dret a la defensa, a l'asil i a la salut, així com la protecció de persones víctimes de tràfic i menors d'edat que han estat internades malgrat la seva condició.

9) Que es prenguin mesures pel tal de regular i garantir el dret a la defensa i a l'assistència lletrada presencial, de lliure designació, i amb confidencialitat de les comunicacions de les persones que es troben privades de llibertat als CIEs. Igualment, que es garanteixi el seu dret de visites i el dret a tenir contacte amb ONGs i entitats de protecció de drets humans.

10) Que es reverteixin les greus deficiències en l'assistència sanitària a les persones internes al CIE de Barcelona, tals com la manca de servei mèdic les 24h, la inexistència d'assistència psicològica i psiquiàtrica o la manca d'història clínica digital. Que el Servei Sanitari externalitzat pel Ministeri d'Interior a l'empresa privada Clínica Madrid passi a estar gestionat pel sistema públic de salut. Que el Ministeri traspassi la competència sobre la sanitat al CIE de Barcelona a la Generalitat de Catalunya, per tal que sigui el Servei Català de la Salut qui s'encarregui de la seva gestió, a efectes de garantir el dret a la salut de les persones internes al CIE en igualtat de condicions que la resta de la població.

11) Que s'ofereixi atenció psicològica a les persones internades al CIE que ho requereixin, especialment en aquells casos on hi ha hagut pensaments de mort, autolesions o intents autolítics.

12) Que s'elabori una instrucció per regular l'aïllament al CIE, generant un sistema en el qual el seu ús estigui completament restringit tant per les causes habilitants per a aïllar una persona com per la durada del mateix. Que s'estableixi que el temps d'aïllament en cel·la no sigui superior a l'imprescindible i que, en tot cas, mai superi les 24 hores. Així mateix, que es dugui a terme una adequació de les cel·les d'aïllament perquè comptin amb condicions dignes i que en cap cas s'apliquin aïllaments provisionals a persones per motius de salut. Aquestes persones han de ser derivades a recursos sanitaris públics.

13) Que s'elabori una instrucció per regular les contencions al CIE. Tal com recomanen organitzacions internacionals com el Comitè Europeu per a la Prevenció de la Tortura del Consell d'Europa, les contencions han de realitzar-se de manera limitada, amb mitjans que siguin mínimament lesius i pel temps mínim imprescindible, que en cap cas ha de superar els 30 minuts de durada. És necessari que s'encamini la regulació cap a una política de contencions zero, tal com s'està aplicant a les institucions psiquiàtriques.

14) Que es duguin a terme les modificacions reglamentàries necessàries (entre elles el Real Decret 596/1999 que desenvolupa la Llei Orgànica 4/1997, per la que es regula la utilització de videocàmeres per les Forces i Cossos de Seguretat en Espais Públics), per tal de garantir que les imatges i sons registrats als CIEs es conservin com a mínim durant un període de 6 mesos.

15) Que es reformi el Reglament Penitenciari per actualitzar el sistema de presons, en la qual se suspengui l'aïllament com a règim de vida en el primer grau penitenciari i es prohibeixi que les sancions d'aïllament siguin superiors a 15 dies. És necessari, així mateix, introduir les recomanacions internacionals en la matèria pel que fa a les contencions mecàniques, tant a nivell penitenciari com mèdic, amb l'objectiu de complir amb un model de contencions zero.

16) Que es generi un canal de comunicació estable que permeti realitzar reunions periòdiques entre el Ministeri d'Interior i organitzacions que treballen per la defensa dels drets humans. En l'actualitat, no existeixen canals efectius per realitzar espais de trobada constructius i de comunicació recíprocs.

6.4. A la Generalitat de Catalunya

1) Que en compliment de l'Informe de conclusions de la Comissió d'Estudi sobre el Model Policial del Parlament de Catalunya es creï una oficina especialitzada en la reparació i atenció integral psicojurídica a persones afectades per vulneracions de drets humans en el marc de l'ús de la força. És fonamental que el disseny i implementació d'aquesta oficina es faci tenint en comptes les veus i necessitats de les persones

afectades, mitjançant un procés participatiu que en garanteixi el principi de participació efectiva. Aquesta oficina ha de contemplar les múltiples afectacions causades per les vulneracions de drets humans ocorregudes en el marc de l'ús de la força per part dels professionals dels serveis policials i de la seguretat privada, incloses aquelles ocorregudes durant el franquisme i la Transició.

Jordi Borràs

6.4.1. Al Departament d'Igualtat i Feminismes

1) Que supervisi la implementació de l'Informe de conclusions de la Comissió d'Estudi sobre el Model Policial (CEMP) del Parlament de Catalunya, en concret, en allò relatiu a l'adopció de formularis d'identificació i registre en què consti el motiu de la identificació, d'acord amb els principis de consentiment informat i confidencialitat, que caldrà lliurar a la persona afectada i al mateix Departament d'Interior. Que vetlli perquè es

dugui a terme una auditoria externa, realitzada per persones expertes i amb la participació d'entitats i organitzacions de drets humans i antiracistes, per analitzar els mecanismes de selectivitat policial i discriminació sobre la base del perfil ètnic-racial existents al cos de Mossos d'Esquadra i a les Polícies Locals de Catalunya; tal com va acordar la CEMP.

1) Que, en compliment de l'Informe de conclusions de la Comissió d'Estudi sobre el Model Policial del Parlament de Catalunya, es realitzi una profunda reforma dels mecanismes interns d'investigació i sanció del cos de Mossos d'Esquadra, que tingui en compte tant les conclusions de la Comissió com les següents mesures:

- Que es doti la Divisió d'Afers Interns (DAI) d'una estructura amb autonomia orgànica i operativa per a poder investigar qualsevol denúncia o queixa relativa a actuacions o conductes d'agents policials, incloses les policies locals. És imprescindible que la DAI compti amb suficients recursos humans i tecnològics, així com amb un programa permanent de formació en drets humans.
- Que es generi un mecanisme virtual que faciliti la presentació àgil de queixes i denúncies i que sigui fàcilment accessible des del portal principal de la policia de Catalunya. Així mateix, que es garanteixi que la DAI centralitzi totes les denúncies per actuacions irregulars o indiciàriament delictives efectuades per agents policials, incloses les policies locals. Per assolir-ho, cal que s'aprovi una instrucció interna dirigida a totes les Oficines d'Atenció Ciutadana (OAC) dels Mossos d'Esquadra i a les comissaries territorials, per garantir que totes les denúncies presentades contra agents del cos s'adrecin a la DAI de forma àgil, en el termini de temps més curt possible.

6.4.2. Al Departament d'Interior

- Que es concreti el protocol de col·laboració entre el Departament d'Interior i el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya a fi que els òrgans jurisdiccionals amb seu a Catalunya informin la DAI de qualsevol investigació penal que afecti agents policials, relacionada o no amb la seva activitat professional. Així mateix, que sigui la DAI qui doni resposta als requeriments judicials o qualsevol altre tràmit, una vegada dutes a terme les comprovacions i investigacions pertinents. Aquest protocol ha d'establir que totes les estructures policials de Catalunya han d'estar obligades a col·laborar amb la DAI, facilitant-li la informació que requereixi.
- Que s'aprovi una instrucció interna, dirigida a totes les Oficines d'Atenció Ciutadana (OAC) dels Mossos d'Esquadra i a les comissaries territorials, per garantir que totes les denúncies presentades contra agents del cos s'adrecin a la DAI de forma àgil, en el termini de temps més curt possible.
- Que es creïn oficines provincials de la DAI obertes a la ciutadania per la recepció de denúncies i queixes referides al cos de Mossos d'Esquadra, així com un servei d'atenció via correu electrònic i telefònic. L'existència d'aquestes oficines, amb una imatge corporativa específica i identificable per a la població, hauria de ser suficientment publicitada per garantir que la ciutadania la conegui.

- Que es creï una unitat especialitzada dins la DAI per a la investigació de possibles delictes o irregularitats comeses per agents policials amb un component de discriminació racista, per tal de prevenir i eradicar aquest tipus de situacions.
- Que s'habiliti un canal directe entre la DAI i les organitzacions de drets humans per tal de fer-li arribar les denúncies contra agents de Mossos d'Esquadra i així facilitar que les investigacions s'iniciïn amb celeritat.
- Que es garanteixi una atenció integral a les persones afectades, derivant-les a la futura Oficina d'Atenció a Víctimes de Vulneracions de Drets Humans i, en tot cas, que siguin derivades als serveis públics competents per atendre les necessitats que puguin tenir.

2) Que, en compliment de l'Informe de conclusions de la Comissió d'Estudi sobre el Model Policial del Parlament de Catalunya, es potenciï l'estructura de la Divisió d'Avaluació de Serveis (DAS) per a reforçar la seva funció d'anàlisi, avaluació i proposta de millora de qualsevol àmbit de l'actuació policial. Totes les estructures policials de Catalunya han d'estar obligades a col·laborar amb aquesta divisió facilitant-li la informació que requereixi. Així mateix, totes les autoritats policials han d'estar obligades a prendre en consideració les seves recomanacions, aplicant-les efectivament. En cas contrari, la Direcció General de la Policia haurà d'emetre una justificació parlamentària sobre els eventuais impediments que n'obstaculitzin l'aplicació.

3) Que promogui, mitjançant la redacció d'un projecte de llei on hi participin també el Departament de Igualtat i Feminismes i les organitzacions de la societat civil, la creació d'un mecanisme independent de control de la policia. Aquest mecanisme hauria de tenir competències d'avaluació sobre la necessitat i idoneïtat d'incorporació d'armes i eines d'ús policial. També hauria de tenir un rol de supervisió en l'elaboració dels protocols d'ús de la força; així com d'avaluació dels operatius policials i de les mesures adoptades per evitar l'ús de la força. Així mateix, entre les seves funcions hauria d'estar investigar situacions irregulars o amb indicis de delictes, amb capacitat per actuar d'ofici i per accedir a la informació necessària perquè el seu treball sigui independent i exhaustiu.

4) Que, en compliment de l'Informe de conclusions de la Comissió d'Estudi sobre el Model Policial del Parlament de Catalunya, s'estableixi una metodologia transparent de treball i mecanismes de rendició de comptes de manera directa davant del Parlament de Catalunya i de la Sindicatura de Greuges. A aquest efecte, que el director general de la Policia, el cap del cos de Mossos d'Esquadra i els responsables de la DAI i de la DAS emetin informes anuals de les seves actuacions, que hagin de presentar a la Comissió d'Interior del Parlament de Catalunya i que s'hagin de publicar, amb les reserves de confidencialitat que s'escaiguin, al portal principal de la policia de Catalunya. Aquestes publicacions han d'incloure la tipologia d'infraccions, el nombre de mesures cautelars adoptades, i el resultat dels procediments disciplinaris, incloent-hi el nombre d'agents expulsats del cos com a resultat

d'aquests i especificant-ne les unitats a les quals pertanyien. Tot això, sense perjudici que en un futur es creï un mecanisme independent de control dels cossos de seguretat.

5) Que, en compliment de l'Informe de conclusions de la Comissió d'Estudi sobre el Model Policial del Parlament de Catalunya, l'avaluació sobre la necessitat i idoneïtat d'incorporació de les armes i eines policials es dugui a terme de forma transparent i tenint en compte els seus possibles impactes en la salut i en l'exercici dels drets fonamentals, a més de la perspectiva tècnica policial. Mentre no existeixi un mecanisme independent de control de l'actuació dels cossos policials, amb capacitat tècnica per avaluar la necessitat i idoneïtat de les armes i eines d'ús policial, així com la incorporació de nous estris, cal que aquesta sigui debatuda a la Comissió d'Interior del Parlament de Catalunya.

6) Que, en compliment de l'Informe de conclusions de la Comissió d'Estudi sobre el Model Policial del Parlament de Catalunya, la política de transparència dels cossos policials s'adapti als estàndards internacionals en la matèria, garantint que es publiquin els protocols d'ús de la força en l'extensió necessària per permetre que la ciutadania pugui fiscalitzar el seu ús.

7) Que, en compliment de l'Informe de conclusions de la Comissió d'Estudi sobre el Model Policial del Parlament de Catalunya, s'incorporin als diferents protocols d'ordre públic mecanismes destinats a garantir el dret a la informació.

8) Que, en compliment de l'Informe de conclusions de la Comissió d'Estudi sobre el Model Policial del Parlament de Catalunya, es retirin de forma immediata i urgent els projectils SIR-X, ateses les greus lesions provades que provoca el seu ús. Que, mentre el Parlament de Catalunya no adopti la decisió de retirar i prohibir la utilització de tots els projectils de foam, s'estableixin mecanismes de traçabilitat efectius com la geolocalització de les escopetes i una numeració dels projectils que permeti identificar de quina arma o agent procedien, així com la incorporació d'un sistema d'enregistrament de vídeo i àudio d'alta qualitat i adaptat a situacions nocturnes, que permeti garantir que cada utilització quedarà registrada i que la gravació es conservarà en un servidor extern i inaccessible pels agents. Així mateix, que s'estableixi que només es podrà disparar en cas d'amenaça imminent de lesió a un agent de policia o a una tercera persona i no per a la protecció de béns, i únicament de l'abdomen cap a baix. Finalment, que les distàncies a les quals es pugui disparar tinguin en compte les avaluacions de risc realitzades pel fabricant.

9) Que el cos de Mossos d'Esquadra estableixi un mecanisme de conservació automàtica de les imatges que es graven a les comissaries durant un període de 6 mesos. Així mateix, cal garantir que en tots els espais en què es custodïen persones detingudes o que siguin d'accés públic hi hagi videovigilància, incloent-hi les sales de ressenya i identificació, eliminant punts morts i zones sense visibilitat. Resulta especialment important que les sales d'escorcolls comptin amb gravació d'imatge i so, tal com s'ha implementat a la Comissaria de Les Corts.

10) Que es doti tots els vehicles policials que traslladen persones detingudes amb un sistema de detecció, recollida i conservació d'imatges com el de la Guàrdia Urbana, especialment les furgonetes de les unitats antiavalots ARRO i BRIMO, atès que en ocasions s'utilitzen també per a aquest tipus de trasllats.

11) Que es dugui a terme una auditoria externa realitzada per persones expertes, amb la participació d'entitats i organitzacions de drets humans i antiracistes, per analitzar els mecanismes de selectivitat policial i discriminació sobre la base del perfil ètnic-racial existents al cos de Mossos d'Esquadra i a les policies locals de Catalunya. Aquesta auditoria ha de permetre realitzar un diagnòstic que serveixi per implementar mesures efectives per prevenir, detectar i corregir situacions irregulars o delictives per motiu de discriminació ètnic-racial. En base als resultats, s'ha de generar i implementar un protocol contra la discriminació ètnic-racial en les actuacions policials per tal que aquest tipus de pràctiques policials es prohibeixin i s'eradiquin. Cal que, en compliment de l'Informe de conclusions de la Comissió d'Estudi sobre el Model Policial del Parlament de Catalunya, aquest protocol reconegui mesures com:

- La implementació de formularis d'identificació i registre en què consti el motiu de la identificació, d'acord amb els principis de consentiment informat i confidencialitat, que caldrà lliurar a la persona afectada i al mateix Departament d'Interior.
- Un manual de procediment sobre l'ús dels formularis d'identificació i registre en llocs públics dirigit als membres del cos de Mossos d'Esquadra i de les policies locals.

- Una memòria anual d'accés públic en què apareguin tots els resultats de manera territorialitzada i que permeti introduir els canvis necessaris si aquests mostren uns resultats que evidencien que hi ha hagut selectivitat per perfil ètnic-racial.

12) Que es modifiqui la instrucció 4/2018 del cos de Mossos d'Esquadra en relació a l'ús de les pistoles Taser (els Dispositius Conductors d'Energia, DCE) a fi que es compleixi amb els paràmetres derivats de la comissió creada al Parlament de Catalunya, així com els que estableix la normativa internacional i les recomanacions del Síndic de Greuges de Catalunya. En concret, és necessari que el protocol d'ús dels DCE estableixi que el màxim nombre de vegades que pot prémer-se no pot ser superior a dues, com a garantia de seguretat que impedeixi fer un ús reiteratiu i continuat. Així mateix, cal modificar el protocol d'ús dels DCE respecte als supòsits en els quals no pot utilitzar-se i prohibir el seu ús en cas de manifestacions i concentracions i contra menors de divuit anys. També s'hauria d'incloure que en tots els casos ha de gravar-se l'actuació policial sencera.

13) Que es revisin els protocols policials per tal de garantir que les visites mèdiques de les persones detingudes es facin, com a norma general, en privat i sense presència policial, tret que el personal mèdic demani el contrari per motius de seguretat. A aquest efecte, tal com recorda el Síndic de Greuges, el dret a una visita mèdica en privat només es pot limitar en casos excepcionals d'agitació o de risc, i si la persona hi renuncia no se la pot forçar a sotmetre's a una exploració.

14) Que es promogui una investigació per part del cos de Mossos d'Esquadra d'aquelles empreses o persones que es dediquen a expulsar de manera extrajudicial a altres persones que viuen sense títol al seu domicili, generant marcs de possible coacció o amenaces amb l'objectiu que abandonin com més aviat millor l'habitatge. No impedir l'ús de la força directa o ambiental és tolerar una activitat en la qual s'utilitza violència contra les persones per part d'empreses de seguretat o similars, i podria arribar a ser considerat un delictes d'acció per omissió.

15) Que la **Direcció General d'Administració de Seguretat (DGAS)**:

- Dugui a terme una auditoria sobre els plans de prevenció de delictes i infraccions (compliance) que tenen les empreses de seguretat privada que operen a Catalunya, així com els serveis públics que tenen externalitzada la seguretat a empreses privades, com en el cas de Transports Metropolitans de Barcelona (TMB). Aquesta auditoria ha d'incloure, també, el funcionament de les investigacions internes dutes a terme per la mateixa DGAS davant denúncies de mala praxi i/o actuacions indiciàries de delictes.
- Avalui el grau de compliment dels drets humans per part del personal de seguretat de les empreses de seguretat privada que operen a Catalunya.

- Que es publiqui de forma desglossada a la Memòria Anual del Departament d'Interior per quines infraccions s'han tramitat expedients sancionadors contra agents de seguretat privada, quants d'aquests han acabat amb una sanció i de quin tipus.

- Que, en compliment de l'Informe de conclusions de la Comissió d'Estudi sobre el Model Policial del Parlament de Catalunya, es dugui a terme una harmonització de protocols del conjunt de policies locals de Catalunya, especialment pel que fa a l'ús d'eines policials.

- Que, en compliment de l'Informe de conclusions de la Comissió d'Estudi sobre el Model Policial del Parlament de Catalunya, es promogui entre el conjunt de policies locals de Catalunya la implementació de formularis d'identificació i registre en què consti el motiu de la identificació, d'acord amb els principis de consentiment informat i confidencialitat, que caldrà lliurar a la persona afectada i al mateix Departament d'Interior.

16) Que, en tot cas, s'implementin totes les mesures aprovades a través de les conclusions de la Comissió d'Estudi del Model Policial, a més de les que s'han citat explícitament en el present informe.

6.4.3. Al Departament de Justícia

1) Que el mateix Departament de Justícia faci una avaluació de l'aplicació de la Circular 1/2022, que va reformar la Circular 2/2021 sobre el Protocol d'aplicació de mitjans de contenció als centres penitenciaris de Catalunya, així com de l'impacte que pot tenir pels drets fonamentals de les persones privades de llibertat aquesta reforma. És necessari que, una vegada s'hagi compartit el resultat d'aquesta avaluació a la Comissió de Justícia del Parlament, s'aprovi una nova circular que estableixi de manera clara i detallada el full de ruta per aconseguir implementar al sistema penitenciari de Catalunya un model de contencions zero.

2) Que el mateix Departament de Justícia normalitzi el treball de monitoratge, prevenció i denúncia de les situacions de violència institucional a les presons catalanes que duen a terme les entitats de drets humans, atorgant-los un estatus específic que n'afavoreixi la feina amb absoluta independència i llibertat, sense deixar de respectar els drets de les persones preses. En concret, que Irídia i altres organitzacions similars que es dediquen a la defensa dels drets humans puguin accedir als centres penitenciaris en les mateixes condicions que hi accedeixen entitats o empreses que presten serveis, assistència religiosa o tallers formatius a les persones preses.

3) Que, davant la imposició de sancions disciplinàries a la presó, es compleixin les garanties pròpies del procediment administratiu, de manera que s'impedeixi de manera efectiva l'ús arbitrari de sancions com a càstig, i no pugui generar-se indefensió. Que es vetlli perquè el règim disciplinari penitenciari s'adeqüi als principis de la potestat sancionadora de les administracions públiques, especialment pel

que fa a les garanties processals bàsiques, com el dret a l'assistència lletrada durant la instrucció del procediment. Així mateix, es recorda l'obligatorietat de respectar el dret de les persones internes a sol·licitar la suspensió de l'executivitat per part de l'administració quan concorrin els requisits establerts a la legislació.

4) Que s'estableixi un mecanisme específic de denúncia de delictes contra la integritat moral, de tortures, contra la llibertat i indemnitat sexual i/o de lesions comeses per un funcionari públic o qualsevol altra persona en l'exercici de funcions públiques, a instigació seva, o amb el seu consentiment o aquiescència davant del servei d'inspecció penitenciària per a les persones preses i les seves famílies i per a les entitats de defensa dels drets humans, augmentant les garanties per actuar de manera adequada i amb la celeritat suficient per preservar la prova.

5) Que es publiquin anualment les dades desagregades relatives a la presumpta comissió de delictes contra la integritat moral, de tortures, contra la llibertat sexual, de lesions i/o de detenció il·legal, així com el número de queixes, denúncies, condemnes, sancions i tipologia de les sancions.

6) Que s'elabori un nou protocol de comunicació i atenció a les famílies de les persones preses per a què puguin tenir informació de l'estat del seu familiar de manera adequada, especialment en casos de patiment de malalties físiques o mentals, i per què siguin ateses de manera correcta pels i les professionals dels centres penitenciaris, especialment en relació als casos de defunció a la presó. Cal que es compti amb la participació d'entitats de drets humans i de familiars de persones preses en la redacció d'aquest document.

6.4.4. A l'Institut de Medicina Legal i Ciències Forenses de Catalunya

1) Que es revisi i s'apliqui el Protocol d'Actuació Medicoforense d'al·legació de tortura o maltractament aprovat l'abril del 2016 per part del Consell de Direcció de l'Institut de Medicina Legal i Ciències Forenses de Catalunya (IMLCFC). En aquest protocol es preveu l'aplicació del Protocol d'Istanbul, en casos en què el metge forense tingui sospita de tortura o maltractament durant la detenció o custòdia, o bé quan l'autoritat judicial o la Fiscalia així ho sol·licitin en el curs d'un procediment judicial. Que es publiqui anualment el registre d'ús del Protocol d'Actuació Medicoforense d'al·legació de tortura o maltractament. Per a això és necessari que s'ofereixi formació específica als/les metges forenses en matèria de Drets Humans així com, en concret, en l'aplicació del Protocol d'Istanbul.

2) Que es generi una unitat específica dins de l'IMLCFC especialitzada en el peritatge de casos de violència institucional; és a dir, de delictes contra la integritat moral, de tortures, contra la llibertat sexual, de lesions i/o de detenció il·legal comesos per funcionaris públics o qualsevol altra persona en l'exercici de funcions públiques, a instigació seva, o amb el seu consentiment o aquiescència. En els casos de violència institucional, especialment en els casos de tortura o maltractament en situacions de detenció o custòdia, on hi ha una situació de vulnerabilitat clara, es requereixen més eines i recursos, així com professionals formats en matèria de vulneracions de drets humans.

3) Que els metges forenses de l'IMLCFC recullin de manera sistemàtica els impactes psicològics fruit de la violència institucional en fer les exploracions pericials forenses requerides pel jutjat, duent-ne a terme el seguiment i l'evolució i quantificant el dany de manera objectiva i completa. En l'actualitat, aquests informes d'avaluació psicològica els realitzen psicòlegs de l'IMLCFC. No obstant, només hi ha dos psicòlegs per abastar tota Catalunya. En conseqüència, es recomana l'ampliació del nombre d'efectius que puguin realitzar informes d'avaluació.

4) Que en tots aquests casos els informes es realitzin a partir de l'exploració presencial de les víctimes i no solament a la vista de la documentació mèdica de l'expedient.

5) Que en els casos de persones mortes sota custòdia (en centres penitenciaris, detencions o en dependències policials) l'autòpsia es realitzi de conformitat amb el que s'estableix al Protocol de Minnesota (2016), sobre investigació de morts potencialment il·lícites. Aquest protocol, que s'inclou al Manual de les Nacions Unides sobre la Prevenció i Investigació Eficaces de les Execucions Extralegals, Arbitràries o Sumàries, estableix directrius generals i concretes sobre el procediment d'investigació de morts potencialment il·lícites i s'aplica, entre d'altres, a les morts sobrevingudes en context de detenció o privació de llibertat sota custòdia de l'Estat, així com en els casos en què l'Estat podria haver actuat en omisió del seu deure de protegir la vida. Per això és necessari que s'ofereixi formació específica als i les metges forenses en matèria de drets humans, així com, en concret, en l'aplicació del Protocol de Minnesota.

6.4.5. Al Departament de Salut

1) Que tots els centres de salut d'urgències de Catalunya tinguin accés al Protocol d'Istanbul i es creï un protocol sobre el seu ús en situacions d'exploracions mèdiques amb persones en qualitat de detingudes i/o que al·leguin tortura o maltractament. Cada centre o hospital ha de poder adaptar-lo segons el seu funcionament intern. És imprescindible que sempre es garanteixi la no presència policial durant les exploracions en aquests casos.

2) Que el Departament de Salut ofereixi formació sobre el Protocol d'Istanbul i els informes mèdics de lesions en casos de maltractament i/o tortures a tots els facultatius que treballen a les urgències del centres de salut de Catalunya.

6.5. A l'Ajuntament de Barcelona

6.5.1. Al Ple

1) Que el Govern de l'Ajuntament de Barcelona derogui l'Ordenança de mesures per fomentar i garantir la convivència ciutadana i la substitueixi per una normativa que gestioni l'espai públic des d'una perspectiva no exclusivament punitiva i que posi èmfasi en la mediació i en el respecte als Drets Humans.

6.5.2. A l'equip de Govern - Regidoria de Seguretat i Prevenció

1) Que s'implementin els canvis necessaris, tal i com s'ha fet al cos de Mossos d'Esquadra, a l'uniforme dels agents policials de la Unitat de Reforç d'Emergències i Proximitat (UREP) de la Guàrdia Urbana, amb funcions especials en la gestió de masses i intervencions en context d'ordre públic, de manera que el número d'identificació sigui fàcilment recordable i visible —tant per la tipografia, com per la numeració i mida— des dels 360 graus: al davant i al darrere de les peces visibles i als laterals del casc.

2) Que s'acordi que les imatges enregistrades a la Unitat Territorial de la Zona Franca, amb zona de custòdia de persones detingudes, es conservin durant un període de 6 mesos de forma automàtica i que s'instal·lin càmeres a tot el recorregut que du a terme la persona detinguda, per tal que no hi hagi angles morts.

3) Que es creï una unitat de mediació al cos de la Guàrdia Urbana que tingui per objectiu reduir els conflictes a l'espai públic i, en concret, en relació amb la venda ambulant. També és indispensable que es trobin mecanismes per gestionar el fenomen des d'una perspectiva de reducció de danys en base a criteris d'eficàcia, proporcionalitat i respecte als drets humans.

4) Que l'Àrea de Prevenció i Seguretat del Consistori interlocuti amb les entitats de defensa de drets humans, de manera que se li puguin fer arribar propostes i preocupacions en matèria de prevenció de la violència institucional.

5) Que es publiquin anualment les dades desagregades relatives als procediments judicials iniciats i en curs contra agents de la Guàrdia Urbana per la presumpta comissió de delictes contra la integritat moral, de tortures, contra la llibertat sexual, de lesions i/o de detenció il·legal. Així mateix, que a l'Informe de Gestió de la Guàrdia Urbana s'hi especifiqui el nombre d'expedients disciplinaris incoats per tota actuació que signifiqui discriminació per raó de raça, sexe, orientació sexual, religió, llengua, opinió, lloc de naixement, veïnatge o qualsevol altra condició o circumstància personal o social, així com per la inflicció de tortures, maltractaments o penes cruels, inhumanes o degradants, la instigació a cometre aquests actes o el fet de tolerar-los o col·laborar-hi, i també qualsevol actuació abusiva, arbitrària o discriminatòria que impliqui violència física, psíquica o moral. També cal que s'hi inclogui el nombre d'expedients disciplinaris que acaben imposant mesures punitives, i de quin tipus.

6) Que es dugui a terme una auditoria externa realitzada per persones expertes, amb la participació d'entitats i organitzacions de drets humans i antiracistes, per analitzar els mecanismes de selectivitat policial i discriminació sobre la base del perfil ètnic-racial existents al cos de de Guàrdia Urbana de Barcelona. Aquesta auditoria ha de permetre realitzar un diagnòstic que serveixi per implementar mesures efectives per prevenir, detectar i corregir situacions irregulars o delictives per motiu de discriminació ètnic-racial. Que en base als resultats, es generi i implementi un protocol contra la discriminació ètnic-racial en les actuacions policials per tal que aquest tipus de pràctiques es prohibeixin i s'eradiquin. Cal que, en compliment de l'Informe de conclusions de la Comissió d'Estudi sobre el Model Policial del Parlament de Catalunya, aquest protocol reconegui mesures com:

- La implementació de formularis d'identificació i registre en què consti el motiu de la identificació, d'acord amb els principis de consentiment informat i confidencialitat, que caldrà lliurar a la persona afectada i al mateix Departament d'Interior.
- Un manual de procediment sobre l'ús dels formularis d'identificació i registre en llocs públics dirigit als membres del cos de Mossos d'Esquadra i de les policies locals.
- Una memòria anual d'accés públic en què apareguin tots els resultats de manera territorialitzada i que permeti introduir els canvis necessaris si aquests resultats evidencien que hi ha hagut selectivitat per perfil ètnic-racial.

Pedro Mata

6.6. A la Fiscalia General de l'Estat

1) Que es creï una fiscalia especialitzada en violència institucional que supervisi tots els processos que tinguin a veure amb delictes contra la integritat moral, tortures, contra la llibertat sexual, lesions i/o detenció il·legal comesos per funcionaris públics i intervingui en aquests processos de manera proactiva, tot defensant els drets de les persones que n'hagin estat víctimes.

2) Que es vetlli per tal que el Ministeri Fiscal tingui un paper proactiu en l'impuls de la investigació en casos de delictes contra la integritat moral, de tortures, contra la llibertat sexual, de lesions i/o de detenció il·legal comesos per funcionaris públics, en tant que garant de la legalitat, per tal que es depurin les responsabilitats corresponents.

3) Que s'ofereixi formació específica als i les fiscals en matèria de drets humans i, en concret, en relació al Protocol d'Istanbul, el Manual per a

la investigació i la documentació eficaces de la tortura i altres penes o tractes cruels, inhumans o degradants, que és el primer conjunt de regles per documentar la tortura i les seves conseqüències.

4) Que en aquells casos de procediments judicials incoats per denúncies de maltractaments als CIEs el Ministeri Fiscal actuï amb la màxima celeritat sol·licitant la pràctica de diligències urgents per tal d'assegurar les proves del delictes, tenint en compte l'alta probabilitat de deportació de les persones víctimes o testimonis en aquest tipus de situacions, que dificulten o impossibiliten la continuació del procediment judicial. Especialment, resulta essencial que promogui que es prengui declaració a les víctimes i testimonis dels fets abans que sigui deportades, així com que un metge forense avalui les lesions físiques i/o psicològiques que presentin i que es custodïin les càmeres de videovigilància del Centre.

5) Que s'inclougui a la Memòria Anual de la Fiscalia General de l'Estat, dins del capítol sobre "Qüestions d'interès amb tractament específic", informació sobre els procediments seguits en matèria de tortura i altres tractes cruels, inhumans o degradants i s'hi publiquin les dades comparatives detallades entre el nombre de denúncies formulades per víctimes de delictes relacionats amb la tortura i/o maltractaments (dins el Codi Penal espanyol, delictes de tortura

i maltractaments, delictes contra la integritat moral, violència sexual, lesions, detenció il·legal i omissió del deure de prevenir la tortura comesos per funcionaris i autoritats públiques), i el nombre d'investigacions i/o processaments impulsats per la Fiscalia sobre els mateixos delictes. Igualment, que en aquest apartat s'inclouguin les dades desagregades referents a la petició de l'aplicació de l'agreujant per motius de discriminació en relació als esmentats delictes.

6.7. Al Consell General del Poder Judicial

1) Que s'ofereixi formació específica als i les jutges en matèria de drets humans i, en concret, en relació al Protocol d'Istanbul, el Manual per a la investigació i la documentació eficaces de la tortura i altres penes o tractes cruels, inhumans o degradants, que és el primer conjunt de regles per documentar la tortura i les seves conseqüències.

2) Que s'imparteixi una formació als i les jutges d'Instrucció sobre com dur a terme investigacions exhaustives en els casos de delictes contra la integritat moral, tortures, contra la llibertat sexual, lesions i/o detenció il·legal comesos per

funcionaris públics o qualsevol altra persona en l'exercici de funcions públiques, a instigació seva, o amb el seu consentiment o aquiescència, garantint que es duen a terme les diligències d'instrucció necessàries. En aquest sentit, es necessari garantir formació per vetllar per respectar els requisits establerts pel Tribunal Constitucional i pel Tribunal Europeu de Drets Humans en les tretze condemnes a Espanya per no investigar de manera correcta casos de tortura o de penes o tractes cruels, inhumanes o degradants.

6.8. Al Jutjat Degà de Barcelona

1) Que s'estableixi un sistema a les normes de repartiment que garanteixi el dret a la tutela judicial efectiva de les persones que denuncien delictes contra la integritat moral, tortures, contra la llibertat sexual i/o lesions comesos per funcionaris públics, a instigació seva, o amb el seu consentiment o aquiescència dins els CIEs. Resulta fonamental garantir que les persones que pateixin una situació de maltractaments dins un CIE puguin denunciar-ho i que les proves dels fets siguin custodiades amb la màxima celeritat pels jutjats de guàrdia competents, ampliant la seva competència per dur a terme diligències

urgents també en els casos que hagin ocorregut més enllà de les 72 hores prèvies. Tot això, tenint en compte l'alta probabilitat de deportació de les persones víctimes i testimonis en aquest tipus de situacions, que dificulta o impossibilita la continuació del procediment judicial: la declaració urgent de la víctima i persones testimonis dels fets abans de ser deportades, l'exploració medicoforense de les lesions físiques i psicològiques que puguin romandre i, com a mínim, la custòdia de les imatges de les càmeres de videovigilància del Centre.

6.9. Al Consell d'Il·lustres Col·legis de l'Advocacia de Catalunya

1) Que, en compliment de l'Informe de conclusions de la Comissió d'Estudi sobre el Model Policial del Parlament de Catalunya, es creï un torn d'ofici específic de violència institucional, amb professionals especialitzats en l'àmbit, per atendre casos de delictes contra la integritat moral, tortures, contra la llibertat sexual, lesions i/o detenció il·legal comesos per funcionaris públics o qualsevol altra persona en l'exercici de funcions públiques, a instigació seva, o amb el seu consentiment o aquiescència. La creació d'aquest torn ha de contemplar que:

- Ha d'estar integrat per professionals amb coneixements jurídics específics i amb formació amb perspectiva psicosocial, per poder acompanyar la persona afectada. La intervenció d'un advocat o advocada especialitzada és necessària en els moments anteriors a la presentació de la denúncia per tal de preservar prova, en la interposició de la mateixa i al llarg del procediment, per tal que les persones que pateixen violència institucional puguin conèixer els seus drets, rebre un correcte assessorament jurídic i veure salvaguardats els seus interessos.
- Ha d'oferir la possibilitat de sol·licitar assistència jurídica gratuïta per exercir l'acusació particular en procediments judicials.

- Ha d'incloure mecanismes de coordinació amb l'advocada encarregada de la defensa en cas de persones detingudes o investigades, així com un mecanisme de derivació i vinculació amb l'oficina especialitzada en la reparació i atenció integral psicojurídica, també pendent de creació.

2) Que es doni una capacitació específica als advocats i advocades del torn d'ofici i assistència al detingut dels diferents col·legis de Catalunya en qüestions relatives a la investigació de la tortura i altres tractes o penes cruels, inhumans o degradants.

3) Que la designa del lletrat del torn d'ofici per fer l'assistència de la persona detinguda inclogui un termini màxim dins del qual haurà de tenir lloc la presència lletrada al lloc de detenció. Així mateix, que l'assistència a la persona detinguda mitjançant videotrucada es limiti als mínims indispensables, quan aquesta via esdevingui l'única opció.

CRÈDITS

Autoria:

- Natàlia Abrego Cantalejo
- Marta Bolinches Chorda
- Anaïs Franquesa Griso
- Andrés García Berrio
- Alba Guasch Casadevall
- Sònia Olivella Saludes
- Elisenda Pradell Gejo
- Mireia Salazar Gabarró
- Irene Urango Montilla
- Marta Vallverdú Santiago

Comunicació:

- Valentina Lazo i Escudero

Edició:

- Raquel Martínez Martínez

Disseny i maquetació:

- Valentina Lazo i Escudero
- * Foto de portada cedida per SOS Racisme Catalunya

Fotografies:

- Jordi Borràs Abelló
- Pedro Mata Calvo
- Valentina Lazo i Escudero

Impressió:

- Foli Verd Gràfiques

Publicat a Barcelona el 13 d'abril de 2023

Aquesta obra està subjecta a una llicència de
Reconeixement-NoComercial 4.0 Internacional de Creative Commons

Informe sobre violència institucional 2022